

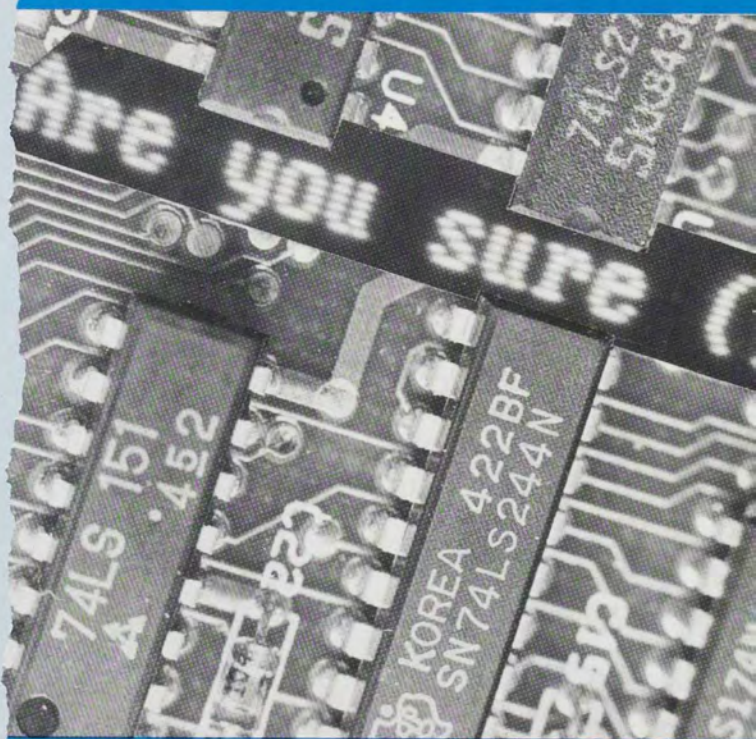
Augustus 1993, 12e jaargang Nummer 115

Samenlevingsopbouw

Van 'oude rot' tot
sociaal pionier

Haagse Harry en de
HTM

Weg van de
spraakverwarring

3. 'Oude rot' als sociaal pionier, Fenny Gerrits
  5. Het Verwey-Jonker Instituut van start, Verwey-Jonker Instituut
  6. Eldorado verpaupert tot kansarme wijk, Frans Bosman (Parool)
  9. Uitwerking van 'Het nieuwe huurbeleid', Woonbond
  12. Toetsingsronde 1993 Panel Toetsing Jaarverslagen op Maatschappelijk Terrein
  13. KIOSK, Jan Schrauwen
  15. Vooraankondiging symposium Waarde gezondheid, Netwerk Gezonde Steden
Transculturele Vaardigheden, C.M. Jessurun
Cursus Lokale Gezondheidsbevordering, CO-WAG/LOCO
  16. Inzicht in spelregels van de arbeidsmarkt, Rijksuniversiteit Groningen
  17. Gevolgen WAO-ramp gaan zich aftekenen, Jan van Dijk
Reïntegratie WAO-ers uit de zorg, Vrijbaan
  18. Schaamteheffing WAO 1993, LSV/WAO
  19. Wegwijzer voor de nieuwe WAO (Algemeen Dagblad)
  20. Orwell of Athene?, Jan Schrauwen
  21. Chip, Chip, Chip Hoera!?, Jan Schrauwen
  22. Informatietechnologie en de kwaliteit van het bestaan, Jan Schrauwen
  23. Informatiebehoefte en automatisering, Jan Schrauwen
  24. Informatiebehoefte en automatisering bij een bewonersorganisatie, Esther Vastrick
  26. Weg van de Spraakverwarring, redactie
  27. Aan zet, Geert van Loveren
  28. Hulpverlening bij problematische schulden is gebaat bij projectaanpak, Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
  29. Projectenbank Sociale Vernieuwing van het LSA, Chris Veldhuysen
  30. Nominaties Hein Roethofprijs 1993, SEC
  31. Haagsche tram uit de bocht, Wil van de Leur
- Achterpagina,
Haagse Harry, Marnix Rueb

In dit nummer speciale aandacht voor automatisering en informatisering. Artikelen over automatisering en bewonersorganisaties, pc's op WAO-platforms, databanken en de structuurschets van de Commissie Welzijnsinformatievoorziening sieren de kolommen van deze editie.

Verder doet de redactie haar best om u op de hoogte te houden van de ingrijpende veranderingen in de huursector. Ook de uitwerking van de wijzingen in de WAO-wetgeving worden belicht. In deze aflevering wordt de column

Aan Zet geschreven door een actieve bewoner uit Nijmegen.

Hoe zit een opbouwwerker in de tram? Deze MO besluit met de vakmatige bevindingen van een redactielid die tot zijn schrik bemerkte dat de 'tram van niemand meer is'.

Ter illustratie een toepasselijke strip met als hoofdperson: **Haagse Harry**. Met dank aan striptekenaar Marnix Rueb.

We openen echter met het verhaal over een opbouwwerker uit Den Bosch die zich ondanks de VUT niet laat weerhouden van het **'sociaal pionieren'** dat bij opbouwwerkers zo geliefd is.

Colofon

MO/Samenlevingsopbouw is een vakblad van, voor en over de samenlevings- en opbouwpraktijk. Het verschijnt tenminste tien maal per jaar; zes gewone en vier themanummers.

Samenstelling en redactie: Fenny Gerrits (eindredactie), Greet Hettinga, Wil van de Leur en Kees Stuurup.

Administratieve ondersteuning: Sonja Swarts, Patty Schellekens en John Struiken.

Illustratie omslag: John Struiken.

DTP: John Struiken.

Omslag en druk: Stimio, Meteren.

De jaarabonnementsprijs bedraagt f 67,50 voor het eerste en f 62,50 voor het tweede en verdere abonnementen. Losse nummers kosten f 12,50. (Prijzen exclusief portokosten.)

Opzegging van abonnementen dient schriftelijk vóór 1 december te geschieden. ISSN 0929-2187.

Redactie en administratie: Prinsegracht 51, 2512 EX, Den Haag, Telefoon: 070-3804431, faxnummer: 3809973.

Een uitgave van het Landelijk Centrum Opbouwwerk

'Oude rot' als sociaal pionier

door Ferry Gemits

Oud-opbouwwerker Piet Willems doet weer van zich spreken. Na twee jaar VUT haalt hij weer geregeld de pers met zijn activiteiten als sociaal project-ontwikkelaar. Na een veelbewogen carrière als opbouwwerker, ondermeer als netwerkontwikkelaar rond gezondheidscentrum 'Samen beter' in Den Bosch-Oost, blijft Piet in touw voor een humanere samenleving.

In een eerdere MO (Thema: Lokaal gezondheidsbeleid, december 1990, nr. 90) zette Piet Willems zijn kijk op mensen en de samenleving al eens uiteen. Samenvattend kunnen we stellen, dat hij vindt dat mensen hun problemen zelf moeten (leren) oplossen. Als iemand daartoe niet in staat is, moet de hulpverlening zich concentreren op het bevorderen van het probleem-oplossend vermogen van iemand, niet op het probleem zelf. Op het moment dat een probleem een 'medisch' of 'psychiatrisch' labeltje krijgt opgeplakt, wordt het probleem gekoloniseerd door de instellingen. Die instellingen (ziekenhuizen, psychiatrische inrichtingen en verpleeghuizen ed.) zonderen de probleemdrager af van de maatschappij. Dit leidt tot een versterking van het taboe op allerlei ziekten en stoornissen, alsmede tot een toenemend onvermogen er mee om te gaan.

Om echter daadwerkelijk iets voor mensen te kunnen doen heb je een dak boven je hoofd nodig. Mensen moeten ergens kunnen worden opgevangen. Dit fysieke probleem kan volgens Willems meer dan elegant worden opgelost. Vanuit de stichting Begeleid Wonen, die onder andere Humanitas adviseert inzake 'begeleid wonen'-projecten, is een samenwerkingsverband opgezet met het Provinciaal Opbouworgaan Noord-Brabant. Dit samenwerkingsverband heeft een project opgezet met de simpele doelstelling om oude, leegstaande panden op te knappen voor sociale doelen die op het terrein van rehabilitatie liggen. Het project draagt de naam: Bouwen en Huisvesten in 's Hertogenbosch.

Het verrassende van 'Bouwen en Huisvesten' is dat het om een combinatie van invalshoeken gaat: het renoveren van panden, milieuvriendelijk bouwen, het verzorgen van huisvesting en het verwerven van vakmanschap. Opvallend is ook dat

niet de welzijns- of gezondheidszorgsector het kader vormen waarbinnen dit plan zich voltrekt, maar dat de aanpak, organisatie en werking van de bouwwereld, woningcorporaties en de dienst stadsontwikkeling maatgevend zijn. Het basisidee is een compositie van de volgende elementen:

- het renoveren van gebouwen die om uiteenlopende redenen slecht in de markt liggen;
- schoon en milieubewust bouwen;
- het scheppen van huisvesting voor specifieke groepen en/of activiteiten, denk hierbij aan dak- en thuislozen, ateliers voor kunstenaars, werkplaatsen en/of winkels, wonen in de stad;
- het al werkend opdoen van kennis en vaardigheden (leerwerkplaatsen).

In Den Bosch bevinden zich veel te renoveren of te restaureren panden, zoals in zoveel oude steden. Vaak is er geen geld bij particulieren of ontwikkelaars, vanwege het feit dat men geen voldoende lucratieve bestemming kan bedenken voor deze gebouwen. 'Bouwen en Huisvesten' wil in nauwe samenwerking met de huidige of toekomstige eigenaar (bijvoorbeeld woningcorporaties, instellingen, particulieren), de bouwwereld en de gemeente werken aan een nieuwe bestemming. Waar nodig kan 'Bouwen en Huisvesten' tijdelijk eigenaar zijn. Het milieubewust bouwen kan men opdelen in drie aspecten: schoon bouwen (kritisch op verpakkingstoffen en bouwmaterialen), gericht op schoon wonen (energiearme apparatuur, zonne-energie, zuinig watergebruik), hergebruik van oude materialen.

Na verbouwing kunnen de panden worden verkocht of verhuurd, als woning, werkplaats, atelier, winkel of een combinatie daarvan. Ook kan gedacht worden aan zelfgebruik of gebruik door specifieke

groepen als dak- en thuislozen, begeleid wonen en dagopvangprojecten. Steeds zullen de mogelijkheden van het pand en de huisvestingsbehoeften in Den Bosch uitgangspunt zijn.

Leerwerkplaatsen

Voor een bepaalde categorie jongeren en jong volwassenen is het onderwijs, om uiteenlopende redenen, een onvoldoende opstap voor een beroep geweest. Er is inmiddels ruime ervaring opgedaan met projecten waarbij deze jongeren de kans is geboden om al werkend praktijkervaring op te doen, te leren en opnieuw de stap naar het onderwijs te maken. Bouwen en Huisvesten in Den Bosch biedt jongeren de mogelijkheid al werkend te leren. Dit in samenwerking met de betreffende instanties in Den Bosch. Ook worden er werkplekken aangeboden ten behoeve van langdurig werklozen en vrouwen die willen kennismaken met het werken in de bouw. Ook is het wellicht mogelijk om WAO-ers in een aangepaste werksituatie weer aan de slag te helpen. Verder tekenen zich etnische en culturele minderheden af als mogelijke doelgroepen. Het is de bedoeling dat de stichting 'Bouwen en huisvesten in 's-Hertogenbosch' de centrale regie gaat organiseren en daarmee in de rol van projectontwikkelaar treedt.

Piet Willems

Het Projectbureau

Het bureau zal volgens de plannen moeten kunnen beschikken over een eigen werkplek en een (part-time) project-ontwikkelaar. Aanvankelijk kan gewerkt worden vanuit de reeds bestaande Stichting Begeleid Wonen, die voorlopig een kader kan bieden aan de activiteiten van de ontwikkelaar. Op termijn kan dan gedacht worden aan een zelfstandige juridische status. De hoofdfunctie van het project-bureau is de centrale regie in projecten waarin renovatie/restauratie, schoon bouwen, huisvesting en scholing de deelonderwerpen vormen. De deelfuncties zijn dan ook:

- het combineren van beleid op stede-
bouwkundig gebied, aanbod
van gebouwen, vraag naar huis-
vesting van bijzondere groepen en
activiteiten, de vraag naar werker-
vingsplaatsen. De uitkomst hier-
van is steeds een projectidee met
de daarbij behorende partners.
- het organiseren van de middelen
om het projectidee tot uitvoering
te brengen. Dit heeft zowel betrek-
king op de financiering van de aan-
koop, van de renovatie of
restauratie en van de werkerva-
ringsplaatsen. Ook het zoeken
van een dekking voor onrendabele
kosten kan hiertoe gerekend wor-
den.
- het contracteren van de finan-
ciërs, kopers, architect, aannemer
en participerende instellingen zo-
als de Stichting Bouwen aan
Werk, een woningcorporatie, een
welzijnsinstelling.
- het begeleiden van de uitvoering
Uiteraard gaat het dan niet over
de dagelijkse leiding maar over
het volgen van de voortgang, het
nakomen van de contracten en
het helpen oplossen van proble-
men die zich daarbij voordoen. Mo-
gelijk krijgt het bureau in de
toekomst ook nog een beheer-
staak.

Inmiddels heeft het project een oog-
je laten vallen op een pand in de
stad dat reeds enige jaren leeg-
stond. Het pand is aangekocht door
de Stichting Begeleid Wonen ten be-
hoefte van eigen kantoorruimte en
de stichting Vicki Braun Huis. dat

hier een informatie-, advies- en
steuncentrum voor kankerpatienten
wil huisvesten. De renovatie van het
pand geschiedt door 'Bouwen en
Huisvesten'. Aan de verbouwing
hebben zes mensen gewerkt, waar-
onder drie jongemannen van rond
de twintig via een werkervarings-
plaats. Twee andere leden van de
voormalige bouwploeg zijn Bosni-
sche vluchtelingen, ondergebracht
in de voormalige Willem I-kazerne
te Den Bosch. Zij werkten met be-
houd van uitkering. De zesde man
is een WAO-er met dertig jaar erva-
ring in de bouw. Deze man fungeer-
de als werkbegeleider. Voor hem
geldt dat hij bij wijze van proef, en
op therapeutische basis toestem-
ming heeft gekregen om zijn rijke er-
varing in het werk over te dragen
aan jongere aspirant-bouwvakkers.
Inmiddels is 'Bouwen en Huis-
vesten' begonnen met een tweede
project: de verbouw van een wijk-
centrum met daarnaast een com-
plex van seniorenwoningen en
behuizingen bestemd voor een
vorm van 'beschut wonen'. Het ex-
tra aardige aan dit project betreft de
financieringswijze. In dit project
wordt een voorbeeld gegeven van
hoe men financiële regelingen flexi-
beel kan toepassen. Daarmee wordt
een stap gezet in de richting van de
ontkokering van geldstromen.

Het Sociaal Pension

Vanuit de recente constatering dat
er een groep (sociaal) zwakke, dan
wel zieke medeburgers bestaat die
op een of andere wijze aan hun lot
worden overgelaten door de samen-
leving, zwingelde Piet vanuit de
Stichting Begeleid Wonen de oprich-
ting van het Sociaal Pension aan.
Volgens zijn schatting zijn er in Den
Bosch tussen 250 en 300 mensen
die niet of slechts met grote moeite
op eigen benen kunnen staan, zij
hebben begeleiding nodig. Dit ini-
tiatief wordt ondersteund door Huma-
nitas, ook is er in Den Bosch een
Regionaal Instituut Beschermd Won-
en dat woningen wil verhuren.
Het doel van de opvang in het Socia-
al Pension zal zijn om mensen die
niet (meer) in aanmerking komen
voor plaatsing in een instelling of te-
huis maar wel hulp nodig hebben,
een dak boven hun hoofd te geven.

Om vast te stellen of en in welke
mate er behoefte bestaat aan deze
voorziening, respectievelijk of en in
welke mate het Sociaal Pension on-
der de duiven schiet van bestaande
instellingen zoals opvangcentrum
de Brug en de opvangboot aan de
Havensingel in Den Bosch, is er
eerst met 35 bestaande voorzienin-
gen in de stad gepraat. Het blijkt uit
deze peilingen dat er een groep
overblijft die tussen 'wal en schip'
blijft hangen. De bestaande instellin-
gen hopen dat aan de toekomstige
bewoners van het Sociaal Pension
minder (specifieke) voorwaarden
zullen worden gesteld dan bij hen
het geval is. Volgens Piet Willems
is er echter één hoofdvoorwaarde
waar alle gasten aan zullen moeten
voldoen, zij moeten kunnen en wil-
len leren om voor zichzelf te zor-
gen. Een indicatiecommissie zal
moeten beoordelen of gegadigden
geschikt zijn om in het Sociaal Pen-
sion opgenomen te worden. Verder
moeten ze in het pension 'passen'
om het verblijf er voor iedereen zo
leefbaar mogelijk te houden, zich
aan de regels kunnen houden en
over voldoende inkomsten beschik-
ken om mee te kunnen betalen aan
de kosten van de opvang. Voorop
staat echter dat de bewoners (vijf-
tien in getal) mee moeten willen wer-
ken hun situatie te verbeteren. Na
een verblijf van één tot anderhalf
jaar zal er een andere oplossing ge-
vonden moeten zijn. Dat betekent in
het gunstigste geval dat de pension-
gast zelfstandig gaat wonen. Vrijwil-
ligers zullen in het sociaal pension
een groot deel van de begeleiding
op zich nemen. Het ministerie van
WVC ondersteunt het initiatief voor-
lopig met een subsidie van 75.000
gulden per jaar. De inmiddels opge-
richte stichting Sociaal Pension ope-
reert onder de vlag van de afdeling
van Humanitas te Den Bosch. De
gemeente reageerde zeer afhou-
dend op de plannen en heeft tot op
heden nog geen financiële steun
toegezegd. In het kader van de de-
centralisatie van de Maatschappelij-
ke Opvang heeft de gemeente wel
toegezegd lokaal beleid te zullen
gaan formuleren op dit punt. Het
voormalige gemeentelijk Woningbe-
drijf tegenwoordig woningstichting
Hertoghuizen wil wel meehelpen
aan de realisering van het pension.

Inmiddels is de woningstichting Hertoghuizen bezig met de nieuwbouw van een pand dat drie woonlagen zal krijgen, met per woonlaag een eigen badkamer en een keuken. Mensen zullen letterlijk voor zichzelf moeten leren zorgen: het eten, de was en het schoonhouden van

de ruimtes. Een andere belangrijke component in de begeleiding van de bewoners zal het aanleren van sociale vaardigheden zijn. □

Het Verwey-Jonker Instituut van start

Op 30 september zal de minister van WVC, mevrouw d'Ancona, in Utrecht officieel het Verwey-Jonker Instituut openen. Dit instituut voor onderzoek naar maatschappelijke vraagstukken is per 1 juli ontstaan als gevolg van een fusie van twee onderzoeksinstituten: het NIMAWO (maatschappelijk werk onderzoek) en het NIMO (onderzoek naar maatschappelijke opbouw). Het nieuwe instituut doet onderzoek naar vragen over arbeid, bestaanszekerheid, welzijn en zorg en wil daarmee bijdragen aan de verbetering van beleid en praktijk op deze terreinen. Niet alleen overheden, professionele en maatschappelijke organisaties kunnen daar baat bij hebben, maar het beoogt ook bij te dragen aan de ontwikkeling van perspectieven en competenties van burgers en hun organisaties.

Onderzoek

Onderzoek van het Verwey-Jonker Instituut kent uiteenlopende opdrachtgevers: van patiëntorganisaties tot welzijnsinstellingen; van plaatselijke overheden tot instellingen van de Europese Gemeenschap. De optiek is steeds de leefwereld van mensen die in kwetsbare omstandigheden verkeren of worden achtergesteld vanwege sekse, leeftijd, lichamelijke of geestelijke beperkingen, etnische of culturele achtergrond. Opdrachtgevers kunnen rekenen op maatwerk, een pluriforme en multidisciplinaire aanpak en een benadering, die zowel dienstbaar als kritisch is. Uitvoering geschiedt tegen kostprijs en waar dat bezwaren oplevert wordt gezamenlijk naar een oplossing gezocht. Inmiddels is de heer J.T.F. Vos benoemd tot algemeen directeur. Voorzitter is de heer J. van Westeraak.

Hilda Verwey-Jonker

Naamgeefster van het instituut is mevrouw Hilda Verwey-Jonker. Ze werd geboren in 1908 en studeerde rechten in Leiden en sociologie in Amsterdam. Voor de oorlog deed ze onderzoek naar armoede in Eindhoven, een studie, waarop zij in 1945 promoveerde. Ze speelde na de oorlog een prominente rol in de vrouwenbeweging, was lid van de Eerste Kamer en kroonlid van de Sociaal-Economische Raad. Ter bekroning van haar wetenschappelijke kwaliteiten en haar maatschappelijke betrokkenheid ontving ze een eredoctoraat aan de Erasmus-universiteit. In het Verwey-Jonker Instituut zullen vraagstukken van opbouwwerk en samenlevingsopbouw de aandacht blijven houden, zij het binnen een ruimer perspectief. Zo komen binnenkort de eerste resultaten van het trendonderzoek naar concepties van samenlevingsopbouw beschikbaar. Door middel van een

onderzoek onder Nederlandse opbouwwerkers is achterhaald welke inhoud het begrip samenlevingsopbouw in het licht van oude en nieuwe betekenissen anno 1993 kan hebben. In MO/Samenlevingsopbouw valt daarover, net zoals dat met eerdere edities van trendonderzoek het geval was, binnenkort meer te lezen. (Gui van Hoodonk)

In aansluiting op de officiële opening door de minister op 30 september houdt het Verwey-Jonker Instituut van 16.00 tot 18.00 open huis.

Het adres is:
Kromme Nieuwegracht 4-6,
3512 HG Utrecht.

Telefoon 030 - 300799.

*Verwey-
Jonker*
instituut

Eldorado verpaupert tot kansarme wijk

door Frans Bosman, Parool, (7 augustus 1993)

Het is er een paradijs voor spelende kinderen, met veel groen, ruimte, licht en lucht. In de westelijke tuinsteden lijkt de tijd te hebben stilgestaan, maar de bevolkingssamenstelling daar verandert razendsnel en dat levert spanningen op. De drie betrokken stadsdelen proberen nu alles te doen om problemen als in Bos en Lommer en de Baarsjes voor te zijn.

De halfhoge flats waar ze vanuit hun lage bejaardenwoningkjes op uitkijken, staan er verlaten bij. Achter de schotelantennes die her en der op de veranda's zijn gemonteerd, is geen wasgoed te zien. De balkondeuren zijn dicht. Het dagelijks geroezemoes ontbreekt. Voor de ingang van enkele portieken sjoeren mannen met wollen mutsjes op het hoofd nog wat goederen op de imperial van hun volgepakte bestelbussen. Ze zijn de laatsten die met hun gezin afreizen naar Marokko of Turkije.

In Osdorp en Geuzenveld, in Sloterveer, Slotervaart en Overtoomsveld is de vakantie begonnen. De achterblijvers genieten ervan. "Ik hoef dit jaar niet naar de Canarische Eilanden voor mijn rust," zegt Henri Spigt, die met zijn vrouw en kinderen in het gebied tussen Sloterveer en Rembrandtpark woont. "We blijven lekker thuis." Spigt behoort volgens het ambtelijk welzijnsjargon van zijn stadsdeel Slotervaart Overtoomsveld tot het bewonerskader van de buurt. Het cement waardoor een buurt een hechte gemeenschap blijft. Hij is voorzitter van de voetbalvereniging VVA/Spartaan, lid van de medezeggenschapsraad van het Mondriaan Lyceum en hij zit in de ouderraad van het Hervormd Lyceum. Als het even kan volgt hij ook de vergaderingen van de deelraad.

Spigt woont met vrouw en kinderen op een vijfkamerwoning en betaalt 550 gulden huur. Een klein bedrag voor een groot huis in een mooie groene wijk. Ze behoren tot de laatste oude gezinnen in de straat. "De afgelopen tien jaar zijn hier veel allochtonen komen wonen, grote gezinnen op zoek naar een ruime woning. Toen wij hier dertien jaar geleden introkken woonden er twee buitenlandse families op de trap. Nu zijn dat er vijf, van wie vier Marokkaans.

Het heeft niets te maken met discriminatie, "vindt hij," maar van integra-

tie komt zo niets terecht. Marokkanen die willen integreren kunnen dat niet omdat ze alleen onder landgenoten wonen. Sommige hebben me verteld dat ze hier weg willen omdat ze niet in een soort Nederlands Tanger willen wonen. Vier jaar geleden heb ik al bij de deelraad geroepen dat het fout zou gaan. Maar de PvdA hier is er pas twee jaar geleden achtergekomen. Spigt verwacht dat over tien jaar negentig procent van de leden van zijn voetbalclub uit allochtonen zal bestaan. "We beschikken nu nog over tweehonderd vrijwilligers, maar Marokkaanse en Turkse vaders knijp je bijna niet voor dit werk. De politiek zegt integratie van alle bevolkingsgroepen na te streven, in de praktijk creëert ze ghetto's" De tuinsteden werden in de jaren vijftig en zestig opgezet om onderdak te bieden aan jonge gezinnen. Er was behoefte aan ruimte licht en lucht. Ingrediënten die in de negentiende eeuwse wijken niet te vinden waren. Het concept van de gesloten blokken met binnentuinen werd vervuld voor dat van L-vormige flats. Vier verdiepingen hoog en meestal voorzien van een vriendelijk schuin dak. Acht woningen per trap met voldoende parkeerplaatsen en veel groen. Een paradijs voor spelende kinderen.

Een zesde deel van de Amsterdamers die er dertig jaar geleden met hun kinderen een woning betrokken, woont er nu nog steeds. Ze zijn nu oud en hun kinderen zijn uitgevlogen. Velen hebben moeite met het onderhoud van hun te grote woningen en voelen zich steeds meer verloren tussen nieuwe burens. In de bejaarden huiskjes die her en der naast de halfhoge flats staan, zijn de ouderen achtergebleven die destijds dicht bij hun kinderen en kleinkinderen wilden wonen. Die kinderen verhuizen nu - voor zover ze al niet naar Purmerend, Almere of Lelystad waren vertrokken - naar de uitbreidingsgebieden in Nieuw Slo-

ten en de Middenveldse Akerpolder. De leegkomende woningen worden bijna zonder uitzondering betrokken door jonge Turkse en vooral Marokkaanse gezinnen uit de vooroorlogse wijken en door migranten die voor gezinsvorming naar Nederland zijn gekomen. Ze trekken om dezelfde redenen naar Nieuw West als hun Nederlandse voorgangers dertig jaar geleden. In de westelijke tuinsteden heeft meer dan de helft van alle woningen vier of meer kamers. Ze zijn van een goede bouwtechnische kwaliteit en de huren zijn laag. Een combinatie van eigenschappen die eigenlijk nergens anders in Amsterdam of omgeving te vinden is. De samenstelling van de bevolking verandert daarom razendsnel. Sneller dan destijds in Bos en Lommer, de Baarsjes of de Indische buurt.

Statistiek

In 1987 bestond ongeveer dertien procent van de bewoners in Nieuw West uit allochtonen. Dat is inmiddels bijna vijftig procent. De totale bevolking daar is met tienduizend gestegen tot meer dan 106.000. Volgens het gemeentelijk bureau voor Onderzoek en Statistiek zal in het jaar 2000 een derde deel van de bevolking uit migranten bestaan, met een piek van 38 procent in het stadsdeel Geuzenveld Sloterveer.

Marokkanen vormen de grootste groep onder de nieuwe bewoners. Het is een logische ontwikkeling. Uit een onlangs verschenen rapport van het Sociaal Cultureel Planbureau over de woonsituatie van minderheden blijkt dat Turkse en Marokkaanse huishoudens gemiddeld anderhalf keer zo groot zijn dan andere gezinnen. Het aandeel huishoudens met vijf personen of meer is bij Turken vier maal zo groot als bij de rest van de bevolking. Een derde van de Marokkaanse gezinnen bestaat uit zes of meer mensen.

Omdat het overgrote deel van de grote Turkse en Marokkaanse gezinnen volgens de huidige normen nog steeds te klein woont, zal de trek naar grotere goedkope huurwoningen blijven.

"Nieuw West is nog geen probleem-

gebied," zegt Norbert Krijnen, PvdA-voorzitter van het stadsdeel Slotervaart-Overtoomseveld. "Maar we hebben nog maar een paar jaar de tijd om het beleid te wijzigen. De instroom van nieuwe bewoners gaat te snel. Elk jaar komt er tien procent bij. Het gebied heeft een enorme aantrekkingskracht voor de grote en minst draagkrachtige gezinnen. En die vind je helaas nog steeds het meest onder allochtonen." Wat zich in de vooroorlogse wijken als Bos en Lommer en de Baarsjes heeft voorgedaan tekent zich ook in Nieuw West af. Hele straten worden zwart en alleen de rijtjes eensgezinswoningen veranderen samen met de dure hoogbouw steeds meer tot eilandjes voor autochtonen. Het geeft spanningen, zegt Krijnen.

"Ik ben hier in de Willem Nakkenstraat opgegroeid. Er woonde toen een middenklasse publiek. Ook ik ging bij de bejaardenwoningjes belletje trekken, zoals allochtone kinderen dat nu doen. Alleen wordt het van deze kinderen veel minder getolereerd." De klachten zijn bekend, zegt hij. "De portieken worden smeriger. De straat vervuult en kinderen spelen te lang buiten. Vroeger kon je daar je burens op aanspreken. Nu zit je met die onbekendheid en de taalbarrière. Kaartclubs en andere verenigingen verliezen leden. Ouderraden op school lopen leeg. Het blijft allemaal hangen op de laatste allochtone ouders, totdat ook die het bijtje erbij neergooien." Het stadsdeel doet er alles aan om tenminste de omgeving op orde te houden of weer een oppepper te geven, zegt Krijnen. "Na dertig jaar raakt zo'n buurt versleten. Het August Allebeplein bijvoorbeeld was een aftands en naargeestig plein. Dat lokte problemen uit. Er hing een groep rond van zo'n tachtig, negentig jongetjes. Het winkelande publiek vond dat bedreigend. Sinds het plein is opgeknapt, is de overlast verdwenen. En we houden het schoon. Het plein krijgt tegenwoordig elke dag een veegebeurt door een groep banenpoolers." Schuin tegenover de nieuwe supermarkt op het Allebeplein is een Marokkaanse coffeshop. Het is volgens Krijnen de beste in de stad. "We hebben een afspraak. Er worden geen soft-

drugs verkocht en zodra er gedeald wordt, gaat 'ie dicht. Nu houdt de exploitant de jeugd in de gaten." Naast Cinema West aan de Postjesweg, de ouderwetse buurtbioscoop, staat de fonkelnieuwe moskee El Oumma. De 1,6 miljoen is door de Islamieten zelf bijeengebracht met dubbeltjes en kwartjes. Voor Krijnen het bewijs dat de nieuwe bewoners zich aan het organiseren zijn. "In de moskee wordt nu ook gediscussieerd over de kinderen en waarom het zo vaak met ze misgaat." Nieuw West heeft een functie voor de nieuwe bevolkingsgroepen zegt Krijnen. "Maar je moet zorgen dat je niet teveel kansamen bij elkaar krijgt. En als ze hier toch naar toe trekken, moet je ze kunnen opvangen." De drie betrokken stadsdelen hebben de koppen bij elkaar gestoken en samen een plan van aanpak opgesteld om de zaken in goede banen te kunnen leiden - het samenwerkingsproject Nieuw en Oud in Nieuw West (NEON). De woningcorporaties, scholen, deelraden, welzijnsinstellingen, politie en het arbeidsbureau moeten samenwerken om de wassende stroom nieuwe bewoners op te vangen en de ouders te steunen, vinden de stadsdelen. Dat moet gebeuren met 'inburgeringstrajecten', programma's voor het leren van de Nederlandse taal maatschappelijke oriëntatie en met kennismakingsgesprekken in de buurt. Er zijn buurtconciërges aangesteld die moeten zorgen dat de sociale contacten niet verloren gaan. Sinds vorig jaar is ook een begin gemaakt met portiekgesprekken en met sociaal buurtbeheer.

"Kijk", zegt Krijnen, wijzend op een rijtje premiekoopwoningen met tuintjes. "Ze zijn als warme broodjes weggegloven. De bewoners van die huizen vormen nu een ankerpunt in de buurt." De stadsdelen willen door meer koopwoningen en door hier en daar vijf-kamerwoningen om te bouwen tot driekamerwoningen, ook andere en wat meer kapitaalcrachtige bewonersgroepen aantrekken om de structuur en het voorzieningsniveau van de wijken in stand te houden. Zover is het nog lang niet. Van de werklozen die staan ingeschreven bij het arbeidsbureau Nieuw

West bestaat 43 procent uit migranten. Tien procent boven het stedselijk gemiddelde. Ook daar is dus een 'project' voor ontwikkeld: het 'instapcentrum' met 'een loket Activering en Arbeidstoeliding' om de nu nog onbemiddelbare werklozen aan het idee te laten wennen. Krijnen. "Het arbeidsbureau begint hier een aparte vestiging en we rekenen op meer geld voor ons onderwijs. Wanneer je de onderwijsvoorrangsgelden gaat gebruiken in concentratiegebieden - en minister Ritzen van onderwijs is daar voorstander van - dan hebben wij in Nieuw West met scholen waar 75 procent van de achterstandskinderen zitten, zelfs recht op meer geld dan in Amsterdam Zuidooit." Op het Mondriaan Lyceum lopen nog enkele docenten en leden van de technische dienst door de grote centrale hal. Zij maken de laatste klusjes voor hun zomerreces af. De negenhonderd leerlingen zitten met hun ouders in warmere oorden. In september bestaat negentig procent van de leerlingen uit allochtonen, zeggen Manijke Weisglas en Frits Prioar, rector en conrector van het Mondriaan. De helft van hun leerlingen is Marokkaans, een kwart is Turks. Het zijn kinderen die uit dezelfde gezinnen komen als de kinderen die naar het lager onderwijs gaan. Dat is hoopvol, vindt Weisglas. "Het enige probleem is de taalachterstand van de nieuwe leerlingen. Ook na de basisschool hebben ze nog steeds een jaar achterstand ten opzichte van Nederlandse kinderen." Die achterstand gaat terug tot de peutersjaren. Vanuit haar kamer wijst ze naar de verlaten portiekwoningen aan de overkant van de straat. "Daar wonen bijna alleen Marokkanen. Je ziet de kleine kinderen nooit met speelgoed. En het zijn geen boekenkastgezinnen. Wanneer ze het Stadsblad lezen is dat al heel wat. We besteden dan ook heel veel aandacht aan taal." De school heeft een Turkse en twee Arabische leraren en een docent voor intercultureel onderwijs. Die worden ook ingezet als tolk tijdens gesprekken met de ouders. De brieven van de school gaan in drie talen de deur uit. Tijdens de ouderavonden zijn Turkse en Marokkaanse medewerkers aanwezig en de rapporten wor-

den in verschillende talen uitgelegd. Onderwijs in eigen taal en cultuur wordt gegeven parallelklassen, waarbij alloctonen en Nederlandse kinderen ieder in hun eigen taal dezelfde thema's bespreken. Voor alles is een oplossing gevonden, zegt Weisglas. "We proberen gymnastiek zoveel mogelijk gescheiden te geven. Dit jaar wilden twee meisjes niet aan de sportdag meedoen. Dat heb je te accepteren zolang er geen Islamitische VWO is. En voor de meisjes die 's avonds niet naar een schoolfeest mogen, houden we 's middags een meidenfeest." Er is een ouderraad waarin nu al vijf Turkse en Marokkaanse ouders zitten en een van de ouders zit zelf in de medezeggenschapsraad. Het is een begin.

Het Mondriaan Lyceum heeft op tijd ingespeeld op de veranderende eisen en is nu een voorbeeld voor andere VWO-opleidingen. De taal-methode is opgenomen in een brochure van het ministerie van onderwijs en kort geleden bracht burgemeester van Thijn een werkbezoek aan de school. "Hij werd hier verwelkomd alsof hij Michael Jackson was," zegt Weisglas. "Iedereen wilde hem even aanraken. Het was geweldig." Voor leerlingen die buiten school niet aan hun huiswerk toekomen, is er huiswerkbegeleiding. Dropouts vormen daardoor een uitzondering. "Het komt voor dat kinderen door de politie worden opgepakt. Wij gaan uit van het reclasseringsprincipe. Na een klein verblijf moet je het kind weer in de klas opnemen. Het komt eigenlijk maar heel zelden voor dat een kind ontsnapt aan onze begeleiding."

Stratroof

P. Kortekaas, chef van het wijkteam Meer en Vaart, is verantwoordelijk voor de veiligheid in West. Het gevoel van onveiligheid is volgens hem groot bij de bevolking van Nieuw West, maar dat gevoel stemt niet overeen met de cijfers. "Straatroof komt bij ons minder vaak voor dan elders in de stad en het aantal inbraken ten opzichte van het aantal woningen ligt lager dan in de meeste andere wijken." Hij schat het aantal Marokkaanse jongeren dat een of meer keren met de poli-

tie in aanraking is geweest, tussen de vijftien honderd en tweeduizend. Maar ook hij is optimistisch: "Sinds de nieuwe aanpak is de recidive onder Marokkaanse jongeren van zestig procent gezakt naar twintig procent." Het 'Tienerteam' houdt contact met scholen, de leerplichtambtenaar en de hulpverlenende instanties. De tien politiemensen van het team hebben elk hun eigen klanten en houden die in het oog, soms als toezicht voogd.

Jongeren die veroordeeld zijn, moeten zich ook na hun straf op gezette tijden op het bureau melden. Op het Osdorpplein patrouilleren jongeren die voorheen als lastpakken werden gezien. Ze houden nu hun leeftijdsgenoten in toom. Kortekaas: "Twee van die jongens zitten nu bij mij in de klas om surveillant te worden. Sommige gaan naar Craillo en halen daar hun chauffeursdiploma."

"Er is een beheersgroep waarin onder meer de stadswacht, parkeerbeheer, de reiniging en het marktwezen zitten. Ze werken samen en vullen elkaar aan, daardoor neemt je slagkracht toe." En dan is er het project 'Perspectief' waarbij vijf Marokkaanse bemiddelaars jongeren op school begeleiden en hen proberen te behoeden voor afglijden. Binnenkort gaat ook het Nieuwe Perspectief van start met tweehonderd criminele jongeren. "Het wordt een lijk-op-stuk-beleid. Die jongens worden acht weken lang elke minuut van de dag in de gaten gehouden. Rondhangen is er niet meer bij, ze kunnen kiezen uit school of werk, en anders gaan ze de bajes in." Kortekaas heeft een ton bij elkaar gekregen voor het maken van een voorlichtingsvideo voor Marokkaanse en Antilliaanse ouders.

"Toen we hier een groep van twintig jongeren hadden opgepakt, bleek het heel moeilijk te zijn om de ouders op het bureau te krijgen. De vaders ergerden zich aan hun zoons en schaamden zich voor hun omgeving. Ze vonden dat ze gefaald hadden en luisterden nauwelijks." De video is bedoeld om voorlichting te geven in een minder belastende situatie, bijvoorbeeld tijdens een ouderavond op school. "Het gaat om hele praktische dingen. Wanneer je zoon gloednieuwe Nikes aan zijn voeten heeft, is het zinvol te vragen

hoe hij daar aankomt. Wanneer je een autoradio in zijn schooltas vindt, moet er een lampje gaan branden." De Marokkaanse Adviesraad voor het onderwijs (MARVO) wordt bij het maken van de video geraadpleegd. De raad telt inmiddels dertig leden en werd vier jaar geleden opgericht om de ouders meer bij het onderwijs te betrekken. "We werken nu op meer terreinen, bijvoorbeeld de bestrijding van criminaliteit", zegt Taki El Baroudi. "Onze mensen zijn heel onzeker geworden in Nederland. De meesten hebben zelf nooit op school gezeten. Ze spreken de taal niet en alles wordt in Nederland voor ze gedaan. De verantwoordelijkheid voor hun kinderen is bij hun weggenomen. Hij vertelt hoe de basischool tot voor kort zelfs de inschrijvingen voor het Lager Beroeps Onderwijs regelde. "Veel ouders weten daardoor niet eens waar de school van hun kinderen staat. Wij leggen uit dat ze meer toezicht op hun kinderen moeten houden. Wie het respect en gezag van zijn kind wil behouden, moet het kind samen met de school opvoeden. Dat betekent dat ouders binnen de school moeten participeren. Bij sommigen begint dat besef nu heel langzaam te groeien."

Bang

De meeste informatie gaat langs de Marokkaanse gemeenschap heen, weet Baroudi. "Maar iedereen is zich wel bewust van het criminaliteitsprobleem onder de jongeren. Moeder weet als eerste dat haar kind op het slechte pad, maar zal dat zo lang mogelijk voor haar man verbergen. De moeders zijn bang voor ruzie, bang dat vader het kind te streng aanpakt, bang voor de politie en bang dat de kinderbescherming het kind afneemt, want dat gebeurt nogal eens." "Vaders voelen zich onzeker omdat in Nederland alles is opgesplitst. In het opstapproject leren moeders met peuters spelen. De vaders voelen zich daardoor buitengesloten. Ze zien hoe hun kinderen vermederlandsen en steeds minder naar hen luisteren." (verder ondervragen volgende pagina)

De uitwerking van 'Het nieuwe huurbeleid'

Sinds 1 juli j.l. is het nieuwe huurbeleid van kracht. Verhuurders hadden voor het eerst een grote vrijheid om zelf huurverhogingen vast te stellen. De aangevingen van de huurverhogingen volgens dit nieuwe huurbeleid moesten voor 1 juni j.l. bij de huurders in de brievenbus liggen en dat is dan ook in (bijna) alle gevallen gebeurd.

Staatssecretaris Heerma verwachtte dat de verhuurders maatschappelijk verantwoord te werk zouden gaan en in goed overleg met de huurders. De Woonbond voorspelde echter direct bij het bekend worden van de plannen van staatssecretaris Heerma in april 1992 dat in de particuliere sector massaal op de maximale huurstijging per woning zou worden aangekoerst. En dat sociale verhuurders niet onder de "afbraak-trend" van 5,5 procent zouden gaan zitten. De Woonbond waarschuwde ook met nadruk voor de gevolgen van de vrijheid die verhuurders kregen om eenzijdig te bepalen welke huurverhogingen bij welke huurders in rekening zouden worden gebracht. Het standpunt van de Woonbond was, dat eerst de positie van huurders (organisaties), zowel in de particuliere als in de sociale sector moest worden verbeterd, en dat dan pas het nieuwe huurbeleid kon worden ingevoerd. De in het Besluit Beheer Sociale Huursector (BBSH) opgenomen verplichting voor sociale verhuurders om met hun huurders te overleggen achtte de

vervolg van pag. 8.

Nu beginnen ze ook met onze vrouwen' denken veel Marokkaanse mannen." De hulp aan vrouwen en kinderen zou daarom meer via de vader moeten lopen, vindt Baroudi. "De mannen moeten het gevoel krijgen dat ze ook in de Nederlandse samenleving meetellen en gerespecteerd worden." Baroudi is een van de weinigen die niet erg positief zijn over de ontwikkelingen in Nieuw West. Hij pleit voor een spreidingsbeleid. "Er zijn blokken met Marokkanen en blokken met Nederlanders ontstaan. Zo leer je nooit van elkaar en blijven de wederzijdse vooroordelen. Alle grote gezinnen met lage inkomens waarvan de vader meestal werkloos is, worden bij elkaar gestopt. Natuurlijk leidt dat tot sociale ellende en criminaliteit." ▽

Woonbond onvoldoende.

De Tweede kamer deelde de bezorgdheid van de Woonbond over de mogelijke gevolgen voor de huurontwikkeling slechts ten dele. Om te grote huurstijgingen in de particuliere sector te voorkomen werd de maximale huurstijging per woning verlaagd van 7,5 naar 6 procent. Ten aanzien van de sociale huursector verwachtte de Tweede kamer dat de sociale verhuurders zoveel mogelijk op de voorgeschreven minimale huursomstijging van 4,75 procent zouden gaan zitten. Voor het overige stemde de Tweede Kamer in met het nieuwe huurbeleid, vanuit de verwachting dat de sociale verhuurders - op grond van het BBSH - in goed overleg met de huurders (organisaties) inhoud zouden geven aan de nieuwe beleidsvrijheid. De Woonbond heeft onderzocht wat de gevolgen zijn van de nieuwe beleidsvrijheid van verhuurders, voor huurders. Voor u liggen de eerste resultaten van dit onderzoek naar de praktijk van het nieuwe huurbeleid. Onderzocht is welke huurverhogingen er zijn aangezegd en wat de betrokkenheid is geweest van huurders daarbij. De komende maanden wordt de kwalitatieve informatie die het onderzoek heeft opgeleverd nader geanalyseerd en de genoemde gevolgen verder in kaart gebracht. Op het woonbond-congres d.d. 25 september aanstaande wordt het definitieve onderzoeksrapport gepresenteerd.

Het Onderzoek

Er is een enquêteformulier ontworpen en verstuurd naar alle lidorganisaties van de woonbond, verspreid over het hele land. In dit verslag zijn de gegevens verwerkt van de 381 enquêtes die reeds waren teruggestuurd. De formele sluitingsdatum was 7 juni, maar er komen nog steeds formulieren binnen. In het definitieve onderzoeksrapport zullen alle enquêtegegevens worden ver-

werkt, die tot 1 juli ontvangen zijn.

De vragen hadden betrekking op de huurverhoging 1993. Gevraagd is naar:

- Het type verhuurder (particulier of sociaal).
- Het gemiddelde huurverhogingspercentage van de verhuurder.
- Of de huurverhoging wordt gedifferentieerd.
- Het oorspronkelijke huurverhogingsvoorstel van de verhuurder.
- De inzet van de huurdersorganisatie met betrekking tot de huurverhoging.
- De inzet van de huurdersorganisatie met betrekking tot kwaliteit (onderhoud en woningverbetering).
- De behaalde resultaten met betrekking tot kwaliteit.
- De aard en de kwaliteit van het overleg.
- De aard en de kwaliteit van de door de verhuurder verstrekte informatie.

Daarnaast was er ruimte voor opmerkingen.

Eerste resultaten

Het betreft dus de eerste resultaten op grond van 381 enquêtes. 257 uit de sociale sector en 124 uit de particuliere. De gegevens worden grotendeels langs twee lijnen gepresenteerd: landelijke cijfers en regionale cijfers. Daarbij wordt het onderscheid sociaal en particulier aangehouden. De indeling van de regio's correspondeert met de indeling in werkgebieden van de Nederlandse Woonbond: Noord (provincies Groningen, Friesland, Drenthe), Noord-West (Noord-Holland, Flevoland, Utrecht), Oost (Overijssel, Gelderland), Zuid-West (Zuid-Holland), Zuid (Noord-Brabant, Zeeland) en Limburg (Limburg).

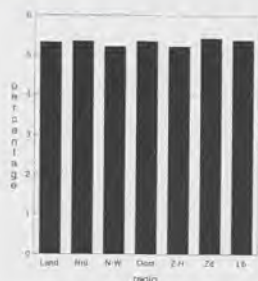
De gemiddelde huurverhoging

De gemiddelde huurverhoging bij de sociale verhuurders is 5,33 procent. De afwijking van het gemiddelde is regionaal gezien + of - 0,1 procent; de regio Noord-West kent in de sociale sector een huurverhogingspercentage van 5,23 procent, de regio Zuid een percentage 5,44

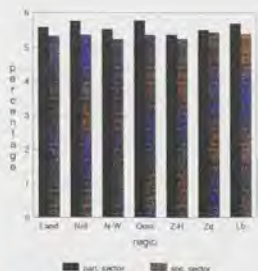
procent.

Huurverhoging sociale sector landelijk en regionaal

De gemiddelde huurverhoging in de sociale sector is net onder het subsidie-afbraakpercentage van 5,5 procent blijven steken. In het algemeen is "gewoon" 5,5 procent huurverhoging aangezegd aan de huurders. Ook komt het voor dat corporaties kiezen voor 6 procent voor hun hele bezit. Het is mogelijk dat het hier financieel zwakke corporaties betreft. De exacte cijfers over de mate waarin corporaties gebruik hebben gemaakt van de mogelijkheid te differentiëren, zal pas uit het definitieve onderzoeksrapport blijken. Op grond van de eerste tellingen lijken er nauwelijks sociale verhuurders te zijn die alle woningen hetzelfde percentage hebben gegeven. Bijna allemaal hebben ze in meer of mindere mate gebruik gemaakt van de differentiatieruimte.

Particulier versus sociaal (Landelijk en regionaal)

De gemiddelde huurverhoging in de particuliere sector is 5,59 procent. De deviatie in de particuliere sector is iets groter dan in de sociale sector; regionaal gezien + of 0,2 procent. Regio Oost kent het hoogste percentage, namelijk 5,78 procent, regio Zuid-West het laagste 5,37 procent.

De gemiddelde huurverhoging in de particuliere sector -bijna 5,6 procent- overstijgt het subsidie-afbraakpercentage. Een aantal grote verhuurders die in onze enquête meerdere malen voorkomen, hebben er nadrukkelijk voor gekozen overal het maximum van 6 procent te vragen.

Overleg en informatie

Hoe zijn de huurverhogingen tot stand gekomen? Nu voor het eerst sprake is van een vrijer huurbeleid, is dat natuurlijk een belangrijke vraag.

De antwoorden variëren van 'nauw betrokken' tot 'geen enkel' en 'alleen een schriftelijke aanzegging van de huurverhoging'. Er worden vijf categorieën onderscheiden. 'Betrokken' wil zeggen nauw betrokken, 'overleg' houdt in dat de huurders zijn gehoord, 'bijeenk' wil zeggen een voorlichtingsbijeenkomsst en 'niets' spreekt voor zich. Ondanks de overlegverplichting in het BBSH heeft bij ruim 30 procent van de huurdersorganisaties in de sociale sector in het geheel geen overleg plaats gevonden. En ruim 70 procent van de huurdersorganisaties uit de particuliere sector heeft geen enkel overleg met hun verhuurder gehad.

Aan de huurders is ook gevraagd een beoordeling te geven van het overleg. In de sociale sector beoordeelt een ruime meerderheid het overleg 'onvoldoende' (30 procent en 'slecht' (48 procent). 'Goed' vindt slechts 6 procent het overleg en 'voldoende' 16 procent. In de particuliere sector zijn de cijfers 'goed' 0,8 procent 'voldoende' 3,4 procent, 'onvoldoende' 19,3 procent en 'slecht' maar liefst 76,5 procent. Met name ten aanzien van dit onderwerp is een nadere kwalitatieve analyse van de vele opmerkingen gewenst. Veel opmerkingen worden gemaakt over het 'eenrichtingsver-

keer" van het overleg. De verhuurder vertelt wat hij van plan is en de huurders mogen vragen stellen.

Maar op hun alternatieven wordt niet ingegaan. Ook worden veel opmerkingen gemaakt over het probleem dat men er te laat bij betrokken wordt. Veel corporaties informeren de zelfstandige huurdersorganisaties pas over het huurbeleid, nadat de ledenraad het heeft vastgesteld.

De Woonbond verstaat onder zelfstandige huurdersorganisaties, dat de organisaties vrij zijn om te bepalen hoe zij hun organisatie inrichten, hoe zij functioneren en wat hun beleid is. Waren deze huurders dan in ieder geval goed geïnformeerd?

Ten aanzien van dit punt variëren de antwoorden van 'schriftelijke toelichting op het huurbeleid inclusief inzicht in de financiële positie en de motieven', tot 'alleen mondelinge informatie'. De meeste huurdersorganisaties blijken alleen schriftelijke informatie te hebben gekregen over het huurverhogingspercentage zonder motivatie (ruim 23 procent in de sociale sector en 50 procent in de particuliere sector). Het verstrekken van informatie wordt door de huurders negatief beoordeeld. In de sociale sector vindt 31 procent de informatie slecht en 32 procent onvoldoende, in de particuliere sector vindt 61 procent de informatie slecht en 30 procent onvoldoende. Tevreden zijn 11,2 procent van de huurders in het sociale deel en 0,8 procent in het particuliere deel. Zij kwalificeren de informatie als goed. Van de huurders in de sociale sector zegt 26 procent 'voldoende' te zijn geïnformeerd, tegenover 8,3 procent van de huurders in de particuliere sector.

Behaalde resultaten

Tenslotte is in de enquête gevraagd naar de behaalde resultaten. De huurdersorganisaties die aan de enquête hebben meegedaan, zijn met een verschillende inzet het overleg ingegaan. Sommigen hebben ingezet op een zo laag mogelijk stijgingspercentage van de huursom, anderen hebben een bepaalde differentiatie van de huursom, anderen hebben een bepaalde differentiatie van de huurverhoging bepleit, weer

anderen hebben voor bepaalde complexen met een slechte prijs-kwaliteit verhouding huurverlaging, huurbevoorziening of een beperkte huurverhoging bepleit en weer anderen hebben vooral ingezet op kwaliteitsverbetering in ruil voor de huurverhoging. Hieronder kunt u zien in welke (beperkte) mate de inbreng van de huurdersorganisaties

sociaal particulier

Ander percentage 30(12%) 5 (4%)

Extra kwaliteit 13(5%) 3 (3%)

in het overleg tot bijstelling van het aanvankelijke voorstel van de verhuurders heeft geleid.

Conclusies

De verwachting van de Tweede Kamer -uitgesproken tijdens de behandeling van het nieuwe huurbeleid- dat veel sociale verhuurders (voor wie dit financieel mogelijk is) geneegen zouden nemen met de laagst mogelijke huursomstijging van 4,75 procent, is niet waar gebleken. De sociale verhuurders zitten dicht tegen de 5,5 procent aan. Het lijkt erop dat de sociale verhuurders ruim gebruik hebben gemaakt van de mogelijkheid om de huurverhogingen te differentieren.

Op de gemiddelde huurverhoging en de differentiatie van de huurverhoging hebben de huurdersorganisaties nauwelijks of geen invloed gehad. Sterker nog: de huurdersorganisaties zijn daar in veel gevallen niet eens goed over geïnformeerd. Dat veel sociale verhuurders niet eens verantwoording over hun huurbeleid afleggen aan hun huurdersorganisaties, is in strijd met het BBSH, waarna nadrukkelijk geformuleerd staat dat huurders of hun vertegenwoordigers tijdig betrokken dienen te worden bij plannen van de verhuurder voor het huurbeleid. Veel grote beleggers verhogen alle woningen in huur met 6 procent. De Woonbond heeft herhaaldelijk gewezen op het gevaar van vrijheid ten aanzien van de jaarlijkse huuraanpassing in de particuliere sector. De huurverhoging wordt in het algemeen als dictaat aan de huurders meegedeeld. Van overleg en uitleg

is nog veel minder sprake dan in de sociale huursector, hetgeen te verwachten was, daar het BBSH immers niet van toepassing is op de particuliere huursector.

Aanbevelingen

De Woonbond participeert momenteel in de Commissie Huurders Verhuurders, die voorstellen moet doen aan staatssecretaris Heerma voor verbetering van de rechtspositie van huurders en hun organisatie. Naast de Woonbond zijn de twee corporatiekoepels en het Ministerie van Volkshuisvesting in de Commissie Huurders Verhuurders te berde heeft gebracht ten aanzien van het huurbeleid. In het kort luidt het standpunt van de Woonbond als volgt:

De Woonbond is van mening dat een sociale verhuurder zich allereerst in de richting van zijn huurders dient te verantwoorden over het te voeren huurbeleid. Dat moet hij doen middels schriftelijke informatie, waarin staat wat hij van plan is en waarom.

De Woonbond is van mening dat een sociale verhuurder de huurdersorganisatie (en als die er niet zijn de individuele huurders) tijdig schriftelijk moet informeren over het voorgenomen huurbeleid en tijdig daarover met hen dient te overleggen. Tijdig betekent dat de huur-

ders(organisaties) voldoende tijd hebben om de plannen van de verhuurder (met de achterban) te bespreken en met een gedegen reactie te komen voordat de verhuurder de plannen vast stelt. De Woonbond pleit voor een "gediskwalificeerd adviesrecht" voor zelfstandige huurdersorganisaties, die aannemelijk kunnen maken dat zij representatief zijn. Dat wil zeggen dat de verhuurder hun schriftelijke en als gekwalificeerd aangemerkte adviezen dient over te nemen, tenzij hij schriftelijk beargumenteert, waarom hij dat niet doet. Met het gekwalificeerd adviesrecht wordt gestimuleerd dat huurdersorganisaties een deskundige inbreng leveren in het overleg met de verhuurder en wordt de verhuurder gestimuleerd de inbreng van de huurdersorganisaties serieus in overweging te nemen.

De Woonbond bepleit tevens de instelling van een onafhankelijk geschillenorgaan (bijvoorbeeld de huurcommissie) dat uitspraken kan doen over geschillen met betrekking tot deze "vormvoorschriften". Tenslotte pleit de Woonbond ervoor dat al deze elementen ook van toepassing worden gemaakt op de particuliere huursector.

*Voor nadere informatie bellen met de Woonbond.
telefoon 020- 622 35 05*

Scholing Woonbond

De Nederlandse Woonbond organiseert woensdagmiddag 22 september in Utrecht een scholingsmiddag over de Huisvestingswet die op 1 juli 1993 in werking treedt.

Deze wet die de woonruimte wet uit 1947 en o.a. delen van de Leegstandswet gaat vervangen regelt de wijze waarop gemeenten en verhuurders de vrijkomende woningen kunnen verdelen. De nieuwe wet wordt een 'gereedchapskwist' genoemd, omdat elke gemeente en onderdelen van kan gebuiken voor de eigen woonruimteverdeling. In de cursus worden de hoofdlijnen van de wet uitgelegd en wordt gekeken welke inbreng huurdersorganisaties kunnen hebben op regelingen die plaatselijk of regionaal worden afgesproken. Ook de rechtsbescherming van woningzoekenden door middel van AROB-procedures of door de verplichte klachtencommissies komt aan de orde.

Aanmelding bij de afdeling Scholing van de Woonbond, tel. 020-6223505

Panel

Toetsing Jaarverslagen op Maatschappelijk Terrein

Het Jaarverslag als instrument om verantwoording af te leggen aan cliënten(-groepen), financiers en de openbaarheid wint nog steeds aan belang. Het moet de instelling, de organisatie inzichtelijk maken voor buitenstaanders. Het moet financiers inzicht bieden in bereikte resultaten in relatie tot de voornemens waarvoor middelen werden verstrekt. Het moet laten zien in welke mate de organisatie er in slaagt zichzelf te vernieuwen met het oog op veranderende maatschappelijke vraagstukken. Niet voor niets wordt aan inhoud en vormgeving van de jaarverslaglegging steeds meer aandacht geschonken. Met het oog op de kwaliteit(verbetering) van het Jaarverslag op Maatschappelijk Terrein schrijft het Panel ook dit najaar een nieuwe Toetsingsronde uit. Zij nodigt de besturen van de instellingen uit om vóór 1 november a.s. een tweetal exemplaren van het Jaarverslag 1992 aan het secretariaat in te zenden.

SAMENSTELLING PANEL

Dr. G. Hendriks

voorzitter, oud directeur generaal Maatschappelijke Ontwikkeling van het Ministerie van WVC.

Mevr. M. Harte

Kaderlid Landelijk Samenwerkingsverband Regionale Platforms van Arbeidsongeschiktenorganisaties;

Drs. J.M. van Eeden

voorzitter Regionaal Bestuur Arbeidsvoorziening Noord Holland Noord;

Dhr. P. Bulterman

directeur grafisch bedrijf en pr bureau Stimio te Meteren;

Drs. R. van Amerongen

vrijwilliger-bestuurder verslavingszorg;

Mevr. J. de Wilde

kaderlid-vrijwilliger van een bewonersorganisatie in Amsterdam;

Mevr. V.C. Monfils

ambtenaar Ministerie van SOZAWE;

Drs. P. van Velpen

organisatie adviseur Bureau Welzijnsmarketing Amsterdam;

Dhr. C. Schrickx

kaderlid vrijwilliger in de ouderenorganisatie Unie KBO;

Mevr. J.C.H. de Groot -van der Hoeven

redacteur vrijwilliger van de wijkkrant De Eland in 's-Gravenhage;

Dhr. A. Westendorp

oud-voorzitter Ministerie van WVC;

Dhr. A.J. Douma

werksecretaris, directeur Douma Consultants in Alkmaar.

Het Panel toetst Jaarverslagen uit de volgende sectoren:

Opbouwwerk, Samenlevingsopbouw
Maatschappelijke Dienstverlening
Ouderenwerk en -zorg
Verslavingszorg
Sociale Werkvoorziening.

DEELNEMERS ONTVANGEN NA AFLOOP IN IEDER GEVAL:

- een Oorkonde van Deelname
- een Toetsing van het ingezonden Jaarverslag
- een exemplaar van het Jury-rapport.

Voor de indieners van de hoogst gewaardeerde Jaarverslagen zijn prijzen beschikbaar, t.w. de Algemene Waarderingsprijs, alsmede drie Waarderingsprijzen voor Jaarverslagen waarin op uitstekende of originele wijze aandacht besteed is aan bepaalde aspecten, zoals financiële verslaglegging, oriëntatie op de cliëntenkring en beleids- en productvernieuwing. De prijzen worden uitgereikt op de Jaarlijkse Presentatie-bijeenkomst waarop tevens het Jury-rapport openbaar gemaakt wordt.

Meedoen aan de Toetsing:

- nagaan of Uw instelling valt onder één van de boven genoemde sectoren
- twee exemplaren van het Jaarverslag 1992 voor 1 november inzenden aan:

Panel Toetsing Jaarverslagen
Prinsegracht 51
2512 EX Den Haag

inlichtingen: Tel. 070- 3804431

**Landelijk
Centrum
Opbouwwerk**

KIOSK

In verband met de vakantieperiode en het feit dat MO in deze editie extra aandacht aan automatisering wil schenken volgt hier een aflevering van Kiosk die op andere wijze is samengesteld dan gewoonlijk, met dank aan Jan Schrauwen.

Informatiebehoefte en Automatisering bij een bewonersorganisatie. Rapportage van een onderzoek bij de bewonersorganisatie van het Rotterdamse Liskwartier door Esther Vastrick
Wetenschapswinkel Rotterdam 1993, 010-4082198.

Het onderzoek werd uitgevoerd in opdracht van bewonersorganisatie Liskwartier. Opdracht was het gebruik van informatie binnen de organisatie in kaart te brengen en vervolgens te beoordelen welke rol het gebruik van hardware en software kan gaan spelen op korte lange termijn. De belangrijkste taken van de bewonersorganisatie zijn het informeren en helpen van buurtbewoners. Dit wordt gedaan via de buurtwinkel, waar medewerkers op spreekuren de buurtbewoners helpen met het invullen van formulieren, doorverwijzen naar instanties als de GSD of problemen met de huur proberen op te lossen. Daarnaast geeft de organisatie een buurtkrant uit, waarin buurtbewoners op de hoogte worden gehouden van manifestaties, overheidsregelingen, onderhouds- en renovatieplannen ed. Als derde 'poot' van de organisatie is er de groep stadsvernieuwing en beheer, waar vooral de belangen van de buurtbewoners als (ver)huurders worden behartigd. Informatie is het belangrijkste instrument van de organisatie. Ook in deze sector is de pc een steeds prominenter plaats gaan innemen. Dit gegeven, plus het feit dat de subsidies afnemen en formatieplaatsen verdwijnen, heeft de organisatie gedwongen na te denken over een efficiënt gebruik van de pc in combinatie met informatie. De vraag was hoe informatie en pc-gebruik aan elkaar gekoppeld kon worden. Het ging hier niet zozeer om automatiseren als wel

om informatiseren.

Bewonersorganisatie en Automatisering. Verslag van het symposium op 31 maart, 1993 in Rotterdam gehouden.
Uitgegeven door de Wetenschapswinkel Rotterdam, 010-4082198)

Het verslag bevat de neerslag van lezingen die zijn gehouden door Jan Schrauwen (LSV/WAO) 'Ontwikkelingen in het Opbouwwerk: Informatiebehoefte en automatisering', Ton van Gameren (Bewonersorganisatie Liskwartier) 'Aanleiding Onderzoek' en 'Voorstel werkgroep gezamenlijke aanpak automatisering', Esther Vastrick (Wetenschapswinkel EUR) 'Informatiebehoefte en automatisering bij een bewonersorganisatie' en René Veldkamp (Informatica Centrum voor Non-profitorganisaties) 'ICN-ervaring met automatisering in de non-profitsector'. Na de pauze werd allerlei software gedemonstreerd die speciaal voor bewonersorganisaties is ontwikkeld.

Maatschappij Informatie Project. Verslag van een onderzoek naar informatiebehoefte en -zoekgedrag van ouderen, gehandicapten en allochtonen.
Uitgevoerd door het Centrum voor Beleidsanalyse en Advies, Nijmegen 1990 (080-240222).

De oorspronkelijke vraagstelling luidt als volgt: Welke behoefte aan maatschappelijke informatie bestaat er bij ouderen, gehandicapten en allochtonen? Letterlijk genomen zou een dergelijke vraagstelling een beperking introduceren die niet gewenst is. Een zinvolle verbreding derhalve is noodzakelijk en wel in twee richtingen. Op de eerste plaats kan worden vastgesteld dat de informatiebehoefte van de burger breder is dan de concrete vragen, die bij de verschillende instanties die met informatieverstrekking zijn belast (intermediairs), worden gesteld. Voor een belangrijk deel wordt de mate waarin de (latente) informatiebehoefte zich ontwikkelt tot een concrete vraag, bepaald door de kennis van ver-

schillende maatschappelijke voorzieningen, regelingen en informatiepunten.

Ten tweede heeft een concrete informatievraag niet uitsluitend een inhoudelijk aspect. Omdat deze vraag aan een persoon of instantie wordt gesteld, is er tevens sprake van een interactief aspect. Zowel het inhoudelijke als het interactieve karakter van een informatievraag maken dat er sprake is van een communicatieproces. Het informatiezoekgedrag van de cliënt enerzijds en de aansluiting hierop van de informatiedienstverlening anderzijds, zijn hiervan belangrijke bestanddelen en dienen derhalve beide meegenomen te worden in een onderzoek naar de informatiebehoefte/vraag. De inhoud van de gevraagde en verkregen informatie (en de effectiviteit ervan), hangt immers nauw samen met het totale traject waarlangs betrokkenen in hun informatiebehoefte (kunnen) voorzien.

De conclusie van het onderzoek is dat er een grote groep burgers bestaat, die niet goed weet bij welke instanties men terecht kan met vragen over geldzaken, gezondheid en onderwijs. Het rapport biedt aanbevelingen voor vervolgonderzoek en experimenten teneinde dit probleem op te lossen.

Informatietechnologie en de kwaliteit van het bestaan.
Redactie: Hein de Graaf en Jan Steyaert. Assen, 1993, ISBN 90-232-2827-8.

Het gebruik van informatietechnologie (IT) beperkt zich in de maatschappelijke sector van zorg en welzijn hoofdzakelijk tot administratieve toepassing en gegevensverwerking. Hoe komt het nu dat er weinig gebruik gemaakt wordt van de nieuwe toepassingsmogelijkheden die de informatietechnologie biedt. Enerzijds wordt dit veroorzaakt doordat de mensen, die werkzaam zijn in de sector zorg en welzijn, niet vertrouwd zijn met andere toepassingsmogelijkheden van de informatietechnologie, anderzijds dat er tot op heden nog maar weinig IT-producten beschikbaar zijn die zij goed kunnen gebruik-

ken.

Dit boek is een uitvloeisel van het getoonde op de WELCOM-3 manifestatie en de resultaten van dit congres en het internationale HUSITA-3 congres, tesamen gehouden in de week van 14 tot 18 juni 1993 te Maastricht.

In dit boek wordt vooral aandacht geschonken aan de verbetering van de kwaliteit van de zorg- en dienstverlening met behulp van informatietechnologie. In deel 1 vindt u een van de voornaamste toepassingen van deze nieuwe technologie voor onze sector, het verbeteren (of mogelijk maken) van onderlinge communicatie en interactie, de zogenaamde sociale netwerken. De centrale boodschap in deze artikelen is dat het hier in eerste instantie gaat om het opzetten van menselijke en organisatorische netwerken en pas in tweede instantie om de techniek die deze netwerken moet ondersteunen (mogelijk maken). Deel 2 sluit daarop aan met informatiesystemen waarbij gegevens worden vastgelegd ten behoeve van het eigen werk en afgeleid daarvan, ten behoeve van het management en het beleid.

Deel 3 opent met een artikel over de wetgeving op de bescherming van de persoonlijke levenssfeer, omdat dit aspect steeds weer van belang is als het gaat om systematisch vastgelegde sociale gegevens. De overige bijdragen beschrijven toepassingen die de kwaliteit van het bestaan en de diensten daarbij kunnen vergroten.

Thema: Automatisering getoelst.
Welzijnsweekblad nummer 22,
jaargang 18, 1993.

Dit themanummer bevat naast het volledige programma van HUSITA/WELCOM-3 in juni jl. gehouden, met alle deelnemende organisaties en hun adres en telefoonnummers. Ook een aantal interessante artikelen over computergebruik in de welzijnssector. Het blad registreert de nieuwste trends, stelt vast dat de bestaande bestanden geen samenhang kennen en vraagt zich af wie er heeft geprofiteerd van de automatisering tot nu toe.

Méer dan computers! Een leerplan Sociale Informatiekunde voor het HSAO.
DOZ boek. Uitgave van Phaedon, Culemborg (1992). ISBN 90-72456-06-8.

Dit is een DOZ-boek, dat wil zeggen een boek dat is geproduceerd door de werkgroep Docenten OnderwijsZaken, die sinds 1971 bestaat. In de werkgroep zijn HBO-docenten uit Groningen, Eindhoven, Amsterdam, Midden-Nederland, Den Haag, Gelderland en Den Bosch vertegenwoordigd. Deze docenten houden zich voornamelijk bezig met het doordenken van actuele onderwijskundige en didactische problemen. Het resultaat hiervan vindt doorgaans zijn neerslag in een DOZ-publicatie.

Computers worden in het sociaalagogisch werk steeds gewoner. Dit boek biedt een leergang aan, voor studenten in het HSAO, die informatietechnologie op een genuanceerde manier benadert. Om Sociale Informatiekunde tot zijn recht te laten komen, moet het niet als apart vak worden gegeven, maar in andere studieonderdelen geïntegreerd. Het leerplan bestaat uit achttien onderdelen die op globaal niveau zijn beschreven. Het zijn dus 'halffabrikaten': ideeën over inhouden, werkvormen, toetsing en dergelijke worden aangereikt, maar docenten hebben de vrijheid om hier verder zelf invulling aan te geven. Behalve de leerplanonderdelen bevat dit DOZ-boek adviezen over onder andere de implementatie van het leerplan en over de aanschaf van hard- en software.

In het boek ontbreken de rapportages van de vier werkveldonderzoeken: Culturele en Maatschappelijke Vorming, Maatschappelijk Werk en Dienstverlening, Sociaal-Pedagogische Hulpverlening met inbegrip van Creatieve Therapie en Personeel en Arbeid. Deze werkveldonderzoeken vormen weliswaar belangrijk achtergrondmateriaal en een rationale voor het ontwikkelen van het leerplan Sociale Informatiekunde HSAO, maar in het kader van een handzaam en praktisch boek konden deze kleine tweehon-

derd pagina's onderzoek niet worden opgenomen. Wie hierin (en in de volledige tekst van het leerplan) is geïnteresseerd, wende zich tot: **HBO-Raad, besteladministratie, Postbus 123, 2501 CC Den Haag. Bestelnummer: 91.0062. Prijs: / 65,50.**

Vooraankondiging symposium Waarde gezondheid

Samen met de bevolking en met andere organisaties werken aan lokaal gezondheidsbeleid en daarbij inspelen op diverse waardesystemen is het thema van het landelijke symposium "Waarde gezondheid" dat op 3 november 1993 in Rotterdam wordt gehouden.

Het symposium wordt georganiseerd in het kader van de kernthe-

ma's van het Netwerk Gezonde Steden, te weten bevolkingsparticipatie en intersectorale actie voor de ontwikkeling van lokaal/regionaal gezondheidsbeleid. De organisatie vindt plaats in samenwerking met het Ministerie van WVC, the Netherlands School of Public Health, de Meander-groep zorgverzekeraars en de afdeling GVO van de GGD in Rotterdam. Indien u nadere informatie wenst

kunt u contact opnemen met het symposium secretariaat: Netwerk Gezonde Steden, tel.: 010-4339287, mevr. Ellenkamp, fax.: 010-4339493. Afdeling GVO, GGD Rotterdam, tel.: 010-4339564, mevrouw Boerma.

**Noteer nu alvast in uw agenda op 3 november:
Symposium Waarde Gezondheid Rotterdam.** □

Transculturele Vaardigheden

Wie in de hulpverlening allochtonen ontmoet (of wie in de opleiding dit onderwerp aan de orde stelt), wordt al snel uitgenodigd na te denken over cultuurverschillen. Reflectie over de ontmoeting van twee culturen is boeiend.

"Ik heb de ervaring dat hulpverlening aan kwaliteit wint, wanneer de hulpverlener kennis van de eigen cultuur zorgvuldig weet te combineren met die van de "vreemde ander". Transculturele hulpverlening is klantgericht en veel meer een inzicht- en houdingskweste dan het toepassen van een nieuwe methode" (C. Jessurun). In het cursusboek *Transculturele Vaardigheden in de Hulpverlening* van mevrouw C.M. Jessurun (180 pagina's) worden 28 lesprogramma's beschreven, theoretisch onder-

bouwd. Deze lesprogramma's hebben tot doel transculturele gevoeligheid, kennis en vaardigheden te vergroten.

Het cursus boek is bruikbaar voor docenten en bijscholingsfunctionarissen, waarbij vooral wordt gedacht aan methodiekvakken, ethiek, en vakken zoals psychologie, sociologie en agogiek. Ofschoon bruikbaar in alle opleidingen zullen de opleidingen die zich richten op de hulpverlening met psychosociale- of psychosomatische aspecten bij dit boek het meeste baat hebben. Deze programma's zijn geschikt voor zowel allochtone als autochtone cursisten en variëren van een titelende, oppervlakkige kennismaking tot pittige deskundigheidsbevordering. Omdat de programma's ontwikkeld zijn vanuit de praktijk, is het cursusboek ook nut-

tig voor hulpverleners. Dit boek komt voort uit een samenwerking tussen de Hogeschool van Amsterdam en Bureau Voorlichting Gezondheidszorg Buitenlanders. Alleen verkrijgbaar bij deze laatste: Postbus 8, 3500 CB Utrecht, tel.: 030-964260. De kosten zijn f19,50. Bestelnummer 040700.

Informatie over mogelijke cursorische ondersteuning van dit boek zijn verkrijgbaar bij de Hogeschool van Amsterdam, centrum voor nascholing en onderwijsontwikkeling, tel.: 020-6263393 of de schrijfster C.M. Jessurun, tel.: 020-6192193. □

Cursus Lokale Gezondheidsbevordering

In het najaar van 1993 wordt bij het Landelijk Opleidings-Centrum Opbouwwerk en Maatschappelijk Ondernemen (LOCO) van de Hogeschool Rotterdam & Omstreken opnieuw de cursus Lokale Gezondheidsbevordering gegeven.

Deze cursus leert de deelnemers om op een systematische manier een lokaal gezondheidsinitiatief te ontwikkelen in samenwerking met andere disciplines. De cursus is bedoeld voor GVO-medewerkers van GGD's en Kruisverenigingen, soci-

aal-cultureel werkers, opbouwwerkers en preventiewerkers van RIAG-G's, CAD's en gezondheidscentra.

**Data: 25 oktober
en 4/5 november 1993**

Lokatie: Utrecht/Renkum
Kosten: f 1.195,- inclusief verblijfskosten

Voor nadere informatie en folder:
COWAG/LOCO: 010-4367725

□

WORD LID VAN NATUURMONUMENTEN
VOOR 35,- GIRO 9933

Inzicht in spelregels van de arbeidsmarkt

Loopbanen werknemers gaandeweg ongelijker

De beroepsloopbanen van Nederlanders groeien met het klimmen der jaren steeds verder uiteen. Dit is een aanwijzing voor het optreden van "structurele effecten" op loopbanen, die worden veroorzaakt door uiteenlopende kwaliteit van banen en uiteenlopende interne promotiemogelijkheden. Uit de loopbaangegevens blijkt verder dat nieuwe intreders op de arbeidsmarkt vanaf middelbare leeftijd slechts werk kunnen vinden in de laaggeschoolde beroepen. Gegevens over de mobiliteit van de Nederlandse beroepsbevolking vormen een geschikte basis om de spelregels -de theorie- van de arbeidsmarkt te beschrijven. Dit zijn enkele van de belangrijkste conclusies uit het proefschrift *Perspectieven op loopbanen van A.C. Glebbeek*, waarop hij op 17 juni 1993 aan de Rijksuniversiteit Groningen is gepromoveerd tot doctor in De Psychologische, Pedagogische en Sociologische Wetenschappen.

De beroepsloopbanen van werknemers bieden interessante informatie over de structuur en werking van de arbeidsmarkt. Tot nu toe ontbraken in Nederland gegevens voor onderzoek naar bevestiging van deze veronderstelling. Daar is nu verandering in gekomen. Glebbeek kreeg de beschikking over loopbaangegevens van 6851 respondenten dankzij de Organisatie voor Strategisch Arbeidsmarkt Onderzoek (OSA). De groep respondenten is representatief voor de Nederlandse bevolking.

Volgens Glebbeek bestaat het hele arbeidsstelsel uit **wachtrijen**. Heb je geen baan, dan wacht je op een baan. Heb je wel een baan, dan wacht je op promotie. Als gevolg van de wachtrijen voor goede banen ontstaan ongelijke kansen en ontstaat uiteindelijk een groeiende ongelijkheid tussen werknemers. Het gebrek aan goede banen wordt volgens de door Glebbeek gehanteerde theorie veroorzaakt door de manier waarop de werkgever de werknemer optimaal wil laten presteren. Om dit doel te bereiken heeft de werkgever de neiging meer te betalen dan strikt genomen hoeft om voldoende personeel in dienst te hebben. Naast het geld dat hij betaalt om iemand in dienst te krijgen, betaalt de werkgever extra om zijn personeel te prikkelen zijn best te doen. Hierdoor daalt de prijs voor een werknemer niet tot het door het marktmechanisme voorspelde niveau van vraag en aanbod, en wordt het aanbod van arbeidskrachten niet helemaal opgebruikt. Deze zogenaamde **segmenteringstheorie** is het uitgangspunt voor

het onderzoek van Glebbeek naar het antwoord op de vraag waarom de ongelijkheid tussen werknemers gedurende hun loopbaan toeneemt. De theorie beschrijft wat onder een goede baan verstaan wordt. De theorie bestaat uit twee componenten. Allereerst gaat de theorie er van uit dat sommige banen leerzamer zijn dan andere. Het is goed voor je loopbaan als je een functie hebt waarin je iets leert. Het is daarentegen slecht voor je loopbaan als je een functie hebt waarin je iets kunt leren.

De tweede component van de segmenteringstheorie voorspelt dat mensen die werken in een bedrijf met een interne arbeidsmarkt een voorsprong ontwikkelen ten opzichte van mensen waarbij dat niet zo is. Op grond van de theorie is onder meer te verwachten dat de beroepsmarkt naarmate de leeftijd toeneemt meer afgeloten raakt voor mensen van buitenaf. Glebbeek vond een duidelijke bevestiging van deze voorspelling. Mensen die van buiten de arbeidsmarkt intreden vinden over het algemeen werk in de laaggeschoolde beroepen. Het gaat hier om huisvrouwen, mensen die arbeidsongeschikt waren en om werklozen. Naar alle waarschijnlijkheid voorkomt de bescherming die het Nederlandse sociale stelsel in combinatie met CAO-afspraken biedt, dat nog meer oudere werknemers in laaggeschoolde beroepen terechtkomen.

Veranderen van functie

Veel mensen volgen een carrière binnen een enkel bedrijf. Een van de aspecten van een loopbaan die Glebbeek onderzocht was de verhouding tussen het veranderen van functie naar een plaats bij de eigen werkgever (intern) en naar een plaats bij een andere werkgever (extern). Dat leverde verschillende conclusies op.

Zo is een werknemer met het klimmen der jaren voor promotie steeds meer afhankelijk van de interne mogelijkheden ten opzichte van afnemende externe mogelijkheden. Verder maken vrouwen intern minder vaak promotie dan mannen. Hoe hoger de opleiding, des te meer kans op interne verandering van functie. In de Randstad veranderen meer mensen intern van functie dan in de rest van Nederland. Tussen bedrijfstakken onderling bestaan vrij grote verschillen. Opvallend is de in verhouding met externe wisselingen extreem hoge mate van interne wisselingen binnen de openbare nutsbedrijven. In de bouwnijverheid vinden vooral externe wisselingen plaats. Glebbeek ging ook in op de verhouding tussen vrijwillige en onvrijwillige verandering van baan. Naarmate ze ouder worden, raken werknemers vaker onvrijwillig hun baan kwijt. Vrouwen veranderen vaker vrijwillig van baan dan mannen. Verder stelde Glebbeek vast, dat hoe lager de werknemer is opgeleid, hoe ongunstiger de verhouding tussen vrijwillige en onvrijwillige mobiliteit. In de Randstad is de vrijwillige mobiliteit groter dan in de rest van Nederland.

Gevolgen WAO-ramp gaan zich aftekenen

door Jan van Dijk

Volgens de Volkskrant van 17 augustus j.l. is het Ministerie van Sociale Zaken verrast door het feit, dat arbeidsongeschikten die naast een gedeeltelijke WAO-uitkering inkomsten uit arbeid hebben er door de nieuwe wetgeving soms fors op achteruitgaan. Soms kan dat honderden gulden per maand schelen. Sommige andere mensen krijgen juist meer dan voorheen.

Dat deze melding door de Regionale WAO/AAW-platforms het Ministerie verrast, moet verrassend genoemd worden. De wetgever zelf immers heeft in de nieuwe wetgeving vastgelegd dat voortaan zo ongeveer alle arbeid passend werk geworden is; oftewel in het politieke jargon gangbare arbeid. En dat heeft dan weer tot logisch gevolg dat bij voorbeeld alle gedeeltelijke arbeidsongeschikten die in het kader van de Wet Sociale Werkvoorziening voorheen met dat werk bijverdiensten uit niet-passende arbeid hadden; vanaf 1 augustus plotsklaps zeer passend aan het werk zijn. En daardoor moet men in een lagere arbeidsongeschiktheidsklasse worden ondergebracht. De samenwerkende Regionale WAO/AAW-platforms hebben de politiek er voortdurend op gewezen, dat de door politici verkondigde opvatting over het ontzien van bestaande gevallen een ticje is. De WAO-ers die nu huilend op

de spreekuren komen, dragen de vruchten van de wetgevende arbeid bij zich in de vorm van een brief van het GAK, waarin even trefzeker als onbegrijpelijk wordt uiteengezet hoe de zaak in elkaar zit.

Tot nu toe zijn Uw inkomsten uit arbeid gekort met behulp van de methode dat deze inkomsten en uw uitkering samen niet meer mogen bedragen dan 85% van Uw dagloon. Het meerdere werd op Uw uitkering in mindering gebracht. Per 1 augustus 1993 mogen Uw inkomsten uit arbeid niet langer volgens deze methode worden gekort. In plaats daarvan moeten wij de volgende methode hanteren: voor de uitbetaling van Uw uitkering doen wij alsof U voor 65 tot 80% arbeidsongeschikt bent, namelijk de klasse waarin U zou worden geplaatst als U zou worden herkeurd op grond van Uw inkomsten. Bij deze klasse behoort een bruto-uitkering van 50,75% van Uw dagloon. Vanaf 1 augustus betalen wij U deze uitke-

ring uit. U blijft wel zolang ingedeeld in de klasse van 80 tot 100%. Tot zover de heldere herberekening van het bestaande geval. De nieuwe gevallen zullen gegeven het ijkpunt van de z.g. gangbare arbeid nog maar zelden voor een volledige WAO-uitkering in aanmerking komen. Het worden mix-gevallen met een gedeeltelijke WAO-uitkering en aanvullend het WW-en Bijstandspad, althans wat de massa van de mensen betreft, want massale reïntegratie naar betaalde arbeid vormt geen realistische optie. De forse sociale ellende die voorzienbaar was, gaat ook inderdaad optreden. Ook al omdat naast alle verslechtingen ook listige extra valstrikken zijn ingebouwd. Zo worden alle nieuwe WAO-ers slechts voorlopig ingeschaald en is na een jaar een nieuwe beoordeling verplicht. Die moet de WAO-er dan wel zelf aanvragen. Doet-ie dat niet, dan vervalt zijn recht op de uitkering. Het leidt geen twijfel of het verraste Ministerie van Sociale Zaken heeft al lang uitgerekend welk besparings-effect deze extra barrière oplevert. Wie zei ook weer dat Nederland ziek is? **Landelijk Samenwerkingsverband Regionale WAO/AAW-platforms**

□

Reïntegratie WAO-ers uit de zorg

Als gedeeltelijk arbeidsongeschikten (WAO'ers) uit de zorgsector weer aan het werk willen moet dit werk vaak elders gezocht worden. Als men reïntegratie wil bevorderen en ziekteverzuim beperken bij de zorginstellingen, moeten de knelpunten van deze instellingen als uitgangspunt dienen. Veel ervaring met reïntegratie van WAO'ers is er echter nog niet in de zorgsector. Een integrale aanpak en samenwerking met andere instellingen blijken wel al tot de eerste voorwaarden te behoren. Instellingen moeten leren van elkaars ervaringen met reïntegratie en meer gebruik maken van samenwerking. Dit concludeert de Stichting Vrijbaan na onderzoek onder WAO'ers en werkgevers in de zorgsector. De provincie gaf Vrijbaan opdracht

de haalbaarheid te onderzoeken van projecten die reïntegratie van WAO'ers uit de zorgsector bevorderen. Al eerder heeft de provincie een experiment laten uitvoeren voor WAO'ers uit alle sectoren in de vorm van B'aanloop. Het onderzoek is gehouden in de regio Den Haag/Delft, uitgezonderd de stad Den Haag. De GMD-Rijswijk en de BVG verleenden hun medewerking aan het onderzoek. Bij de GMD zijn 229 dossiers en 131 formulieren voor werkherleving doorgeleefd. 28 zorginstellingen zijn geïnterviewd. Aanvullend heeft Vrijbaan een inventarisatie gehouden van wat er reeds op dit gebied is ontwikkeld. De instellingen blijken gematigd positief te zijn over reïntegratie in hun sector. Er moet iets ge

beuren, maar het kost veel moeite de mogelijkheden te zien en regelingen voor dit doel in te zetten. De prioriteit wordt mede als gevolg van de malusregeling bij het zittend personeel gelegd. De groep onderzochte WAO'ers zijn voor de instellingen juist de moeilijk herplaatsbare groep. Van de WAO'ers uit het onderzoek heeft de meerderheid rug- en psychische klachten. Vooral de lagere functies: verpleegkundigen en gezinsverzorgenden, zijn arbeidsongeschikt. 20% is binnen twee jaar ziek geworden. **Het rapport 'WAO'ers uit en in de zorg' is te bestellen bij Vrijbaan. Stichting voor training, advies en projectontwikkeling werkgelegenheid, Jan Nassaustraat 100, 2596 BW Den Haag, tel. 070-3264781.** □

AANSLAG VOOR:

De betaling moet uiterlijk
binnen zijn op 31 juli 1993.

ALLE LEDEN VAN DE TWEDE KAMER
DER STATEN GENERAAL

ALLE LEDEN VAN DE EERSTE KAMER
DER STATEN GENERAAL

DE MINISTER VAN SOCIALE ZAKEN
EN WERKGELEGENHEID

DE STAATSSECRETARIS VAN SOCIALE
ZAKEN EN WERKGELEGENHEID

Aanslagperiode:
1993

Informatietelefoon:
070- 3804431

De Schaamteheffing WAO 1993 is vastgesteld op:

---- FI. 99,99 ----

(negen en negentig guldens en negen en negentig cents)

BETALING

per bank of giro

aan: Fonds WAO-Beweging, Hardenberg

Postbank 0256618

SNS-Bank 957800290

o.v.v.: Schaamteheffing WAO 1993.

De schaamteheffing WAO 1993 is een bijzondere belasting, welke van kracht is geworden op dinsdag 06-07-1993 op grond van de Besluitvorming in de Eerste Kamer der Staten-Generaal over het Wetsontwerp Terugdringing Beroep op de Arbeidsongeschiktheidsregelingen (TBA).

Krachtens de Regeling Schaamteheffing WAO 1993 zijn belastingplichtig:

- * alle leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal
- * alle leden van de Eerste Kamer der Staten-Generaal
- * de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
- * de Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

De schaamteheffing WAO 1993 is een initiatief van het Landelijk Samenwerkingsverband Regionale Platformen Arbeidsongeschiktenorganisaties (LSV/WAO), Secretariaat: Prinsegracht 51, 2512 EX Den Haag, Telefoon: 070-3804431. Fax: 070-3809973.

Den Haag, 6 juli 1993

Betreft: Toelichting Schaamteheffing WAO 1993

De Schaamteheffing WAO 1993 is van kracht geworden onmiddellijk na de stemming in de Eerste Kamer der Staten Generaal over het Wetsontwerp TBA (Terugdringing Beroep op de Arbeidsongeschiktheidsregelingen) op 06 juli 1993. De Kring van Belastingplichtigen bestaat uit alle leden van de Tweede Kamer der Staten Generaal, alle leden van de Eerste Kamer der Staten Generaal, de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, de Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Overwegende dat:

- een ruime meerderheid van de leden van beide Kamers der Staten Generaal in geweten overtuigd is van de sociale onrechtvaardigheid van de nieuwe WAO-wetgeving,
- een ruime meerderheid van de leden van beide Kamers der Staten Generaal rationeel overtuigd is van de ondoelmatigheid van de nieuwe WAO-wetgeving,
- een ruime meerderheid van de leden van beide Kamers der Staten Generaal er van overtuigd is dat de nieuwe WAO-wetgeving uit oogpunt van wetgevende arbeid ondeugdelijk is,
- een ruime meerderheid van de leden van beide Kamers der Staten Generaal beseft dat de nieuwe WAO-wetgeving herhaalde wijziging en aanpassing zal behoeven.

Voorts overwegende dat:

- in een zich jaren voortslepend politiek en publicitair offensief het maatschappelijk aanzien en de persoonlijke waardigheid van honderd-duizenden gehandicapten en langdurig zieken gedurig en nodeloos belaagd is,
- dat de rekening voor een gedurende decennia falende uitvoering en toezicht daarop door de wettelijk hiervoor verantwoordelijk gestelde organen, alsmede een gedurende even zo lange tijd falende politieke controle thans wordt neergelegd bij de optelsom van afhankelijke individuele arbeidsongeschikten,
- de politiek verantwoordelijken jammerlijk gefaald hebben de in Nederland ruimschoots bestaande bereidheid tot maatschappelijke solidariteit te moderniseren; evenwel er in geslaagd zijn deze hardgrondig te molesteren, zijn gereede gronden aanwezig tot oplegging van de bijzondere belasting, bekend staande als de Schaamteheffing WAO 1993.

n.b.: Gegeven de regels van de democratie is ook de minderheid van leden van beide Kamers der Staten Generaal die tegen het Wetsontwerp TBA stemden belastingplichtig. Dit overigens ook conform de meermalen door politici gebezigde uitspraak dat de goeden onder de kwaden moeten lijden.

Wegwijzer voor de nieuwe WAO

Uit het Algemeen Dagblad

Op 1 augustus is de Wet op de Arbeidsongeschiktheid (WAO) veranderd. Deze wijziging heeft onder meer tot doel de arbeidsongeschiktheid terug te dringen. Wat heeft dit voor gevolgen voor de betrokkenen?

Onder het motto 'De wao hoeft geen eindstation te zijn' probeert het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid de 'nieuwe wet te verkopen'. De hiervoor opgezette voorlichtingscampagne moet duidelijk maken dat het 'tijd is om op een andere manier met de WAO om te gaan'. Allereerst door te voorkomen dat iemand arbeidsongeschikt wordt, maar ook door aandacht te besteden aan de terugkeer van zieken en gedeeltelijk arbeidsongeschikten naar de werkplek. Een en

ander kan voor meniggeen belangrijke gevolgen hebben. Daarom de belangrijkste veranderingen op een rijtje.

Nieuw is dat de WAO-uitkering voortaan wordt toegekend voor vijf jaar (uitgezonderd hiervan zijn de vroeggehandicapten en de bestaande WAO'ers die ouder dan vijftig jaar zijn). Steeds opnieuw zal de WAO'er voortaan worden gekeurd aan de hand van een nieuwe (inmiddels discutable) maatstaf: gangbare arbeid.

Onder gangbare arbeid verstaat de gewijzigde WAO, geregeld in de Wet Terugdringing beroep op de arbeidsongeschiktheidsregelingen, (algemeen geaccepteerd) werk dat iemand, gezien zijn medische beperkingen, nog kan doen. Een vroeger uitgeoefend beroep en opleiding spelen hierbij geen rol (meer). Daardoor zullen meer mensen gedeeltelijk in plaats van volle-

dig arbeidsongeschikt worden verklaard. Dat heeft vooral gevolgen voor de hoogte van de uitkering. Die gaat na verloop van tijd omhoog. Ook moeten deze 'nieuwe' arbeidsongeschikten om de vijf jaar (in de toekomst drie jaar) opnieuw de uitkering aanvragen. Bestaande WAO'ers en werknemers die op 25 januari van dit jaar op grond van de Ziektewet een uitkering kregen en aansluitend in de WAO terecht komen, houden recht op de 'oude' WAO-uitkering. Deze is gebaseerd op hun laatsverdiende loon (zeventig procent hiervan). Hetzelfde geldt voor WAO'ers die na 1 augustus worden afgeschat en vervolgens later toch weer (meer) arbeidsongeschikt worden. Wel worden al deze WAO'ers -als zij nog geen vijftig jaar zijn- binnen vijf jaar herkeurd met als maatstaf de gangbare arbeid waartoe zij nog in staat zijn. Bovendien kan iedereen, onge-

Orwell of Athene?

door Jan Schrauwen, LSV/WAO

acht leeftijd, voortaan worden verplicht scholing te volgen. Werknemers die na 25 januari 1993 ziek worden en aansluitend na 25 januari 1994 in de WAO komen, vallen onder de nieuwe (straffe) regeling. Als zij ten minste 33 jaar zijn op het moment dat zij de WAO ingaan, krijgen ze te maken met een uitkering die bestaat uit twee fasen. Eerst krijgen ze een half tot zes jaar, afhankelijk van de leeftijd, een uitkering die is gebaseerd op het eigen loon (de loondervingsuitkering). Daarna ontvangen ze de vervolguitering die over het algemeen lager is.

Wie jonger is dan 33 jaar en in de WAO komt, krijgt aansluitend op de ziekteperiode meteen een lagere vervolguitering. De vervolguitering bestaat uit een basisdeel (ter hoogte van maximaal zeventig procent van het minimum loon) plus een toeslag die afhankelijk is van de leeftijd en van oude loon. Het zogeheten WAO-gat dat hierbij ontstaat, is in veel gevallen via CAO-onderhandelingen al collectief bijverzekerd. Met als gevolg dat daar door niet zoveel merkbaar is van de drastische overheidsingreep in de WAO-uitkeringen. Dit geldt in vele gevallen evenwel niet voor chronisch zieken. Die dreigen door de nieuwe wet tussen wal en schip te vallen. Op het laatste moment stak de Eerste Kamer hier een stokje voor met als resultaat dat chronisch zieke werknemers voor wie geen collectieve verzekering geldt, zich aanvullend kunnen verzekeren. Dat moet dan gebeuren bij een -nog op te richten- waarborgmaatschappij. Zij dienen zich hiervoor vóór 1 oktober van dit jaar bij hun verzekeraar aan te melden.

Tegenstanders van de informatie- en communicatietechnologie zien de elektronische revolutie uitmonden in Orwelliaanse vormen van controle en beheersing van burgers. Zij verwachten dat meningsvorming, politieke discussie en afweging en integratie van maatschappelijke belangen er door aan betekenis verliezen. Volgens de voorstanders echter zullen nieuwe vormen van politieke participatie ontstaan, een intensivering van het contact tussen kiezer en gekozenen, directe democratie à la het oude Athene.

Ondertussen doet de informatietechnologie langzaam maar zeker zijn intrede in de Nederlandse politiek. De Partij van de Arbeid informeert zich bijvoorbeeld over de opvattingen van zijn achterban met behulp van PEP (Pvda-enquêteprogramma) en benut een bulletin-board-systeem als alternatieve informatiebron; het CDA is actief op videotex-Nederland met de eigen videotex-dienst CDAtel.

Een uitgebreide verkenning van de relatie tussen politiek, democratie en computer- en communicatietechnologie biedt de kort gelezen verschenen bundel "Orwell of Athene? Democratie en informatiesamenleving", onder redactie van P.H.A. Fnsen, A.W. Koers, I.Th.M. Snellen. In dit boek vinden we de resultaten van een omvangrijke literatuurstudie, enkele lezingen voor een conferentie die op 15 mei 1992 is gehouden, een twaalfdelige deelstudie en tenslotte de teksten van bekoorde essays van een prijsvraag rond dit thema. De publicatie is het resultaat van een project van de Nederlandse Organisatie voor Technologisch Aspectenonderzoek (NOTA).

Er komen heel veel onderwerpen aan bod: de inzet van informatietechnologie bij bestuurlijke vernieuwing van gemeenten, mannelijk/vrouwelijk perspectief, de rol van de massamedia, het parlement in een geïnformatiseerde samenleving, de mogelijke aantasting van de privacy van de burgers, enzovoort, enzovoort. De literatuurstudie van W.B.H.J. van de Donk en P.W. Tops geeft het kader voor het hele boek. Zij geven zes kenmerken van de nieuwe media. De nieuwe technologie vergroot de hoeveelheid beschikbare informatie enorm. Burgers kunnen beter geïnformeerd deelnemen aan politieke besluitvormingsprocessen, maar ze kunnen ook overladen worden met informatie. De nieuwe techno-

logie versnelt het proces waarmee informatie kan worden verzameld, verspreid en opgezocht. De informatieontvangers krijgen meer selectiemogelijkheden en de informatieverstrekkers kunnen zich beter op vooraf bepaalde doelgroepen richten. De informatietechnologie leidt tot decentralisatie van het politieke proces (bijvoorbeeld via de bloei van de regionale omroep). De nieuwe media stellen kijkers of ontvangers in staat om direct te reageren op wat zij voorgelegd krijgen. Deze "interactieve" kant van de nieuwe media is nog weinig ontwikkeld, vanwege de kosten die daaraan verbonden zijn en vanwege de bestaande gewoonten qua mediagebruik.

Een aantal auteurs ziet de mogelijkheden voor de democratie groeien. De informatietechnologie maakt het mogelijk om in korte tijd en tegen lage kosten de opvattingen van individuele burgers te inventariseren. Na presentatie van een thema op tv zouden bijvoorbeeld via elektronische stemmingen "instantreferenda" gehouden kunnen worden. Probleem is wel dat politieke meningen vaak gevormd worden in de context van zogenaamde 'single issue'-organisaties waar mensen deel van uitmaken. De omvang van de invloed van 'single issue'-organisaties wordt exact meetbaar gemaakt door de informatietechnologie. Hierdoor versterkt deze de reeds bestaande tendens van een politiek die leidt tot voortdurende ad hoc-coalities. Wordt de politicus in nog sterkere mate een calculerende makelaar van meerderheden? In een aantal discussies over de relatie tussen de nieuwe media en democratie staan actief burgerschap en de deelname van burgers in het publieke debat centraal. De radio, de televisie en de krant boden tot nu toe maar weinig mogelijkheden om ook eens wat terug te zeggen. En zo werd het geluid van maatschap-

pelijk gevestigde personen of groepen vaak zwaar versterkt, terwijl de mening van "gewone mensen" of zwakkere groepen nauwelijks in de media doordrong. Inzetten van nieuwe media leidt daarom tot aardige experimenten. Een voorbeeld zijn de Amsterdams Stads gesprekken, waarbij met behulp van de lokale televisie, telefoon en computer discussies over maatschappelijke en politieke onderwerpen werden gestimuleerd - burgers reageerden op de discussie van een panel in de studio, deze reacties waren op de televisie te volgen en werden in de discussie ingebracht. Veel auteurs vinden de inzet van de informatietechnologie in politieke - en belangenorganisaties van onschatbare waarde voor een stabiele democratie. Electronische communicatie verschilt echter sterk van persoonlijke contacten: burgers worden los van elkaar benaderd en

ontvangen de informatie niet in een sociale context. Deze technieken mobiliseren min of meer geïsoleerde burgers in plaats van groepen met een gezamenlijke identiteit of ideologische zekerheden. Daardoor ontstaan losse, vaak tijdelijke organisatiepatronen. In de literatuur tekenen zich een aantal lijnen af. Een daarvan is dat de nieuwe media het zwaartepunt van de politieke besluitvorming wel eens terug zouden kunnen schuiven van het landelijke niveau naar het plaatselijke niveau. De eindconclusie van Van de Donk en Tops luidt dat het noch Orwell noch Athene wordt: de informatietechnologie biedt zowel bedreigingen als kansen, maar is niet zo sterk dat ze op eigen kracht de democratische instituties kan versterken of ondermijnen.

Bronnen:

1. **Socialisme en Democratie.** Jaargang 1992, pag. 383 - 389. Paul Depla en Pieter Tops: "Technologie en politiek, de betekenis van informatie- en communicatietechnologie voor politieke partijen".
2. "Orwell of Athene? Democratie en informatiesamenleving." Een publicatie van de Nederlandse Organisatie voor Technologisch Aspectenonderzoek onder redactie van: P.H.A. Frissen, A.W. Koers en I.Th.M. Snellen. Uitgave: SDU Juridische & Fiscale Uitgeverij, november 1992. ISBN 90-5409-0472.
3. **Politiek & Cultuur.** Tijdschrift voor socialisme en toekomst. Uitgave: Stichting P&C, Amsterdam, juni/juli 1993. Jos van Dijk: "Nieuwe media voor de parlementaire democratie".

Chip, Chip, Chip HOERA!?

door Jan Schrauwen, LSV/WAO

Brengt de micro-electronica een droomwereld binnen handbereik en gaan robots en computers het werk doen terwijl wij ons ontspannen en genieten van de vrijheid? In een klein boekje, dat al uit 1987 stamt, brengt de stichting Weerwerk een aantal artikelen bijeen, die ons laten zien dat er met het toenemen van de moderne techniek toch vóór alles nieuwe armoede ontstaat, dat veel loonarbeid verdwijnt en dat de maatschappij toenemend iedereen controleert. Zo wordt een droomwereld een nachtmerrie.

Het ontwikkelen van nieuwe technologie en het aanpakken van technologische vooruitgang was lange tijd een progressief thema. Maar ondertussen kost het voortdurend rationaliseren van het productieproces meer arbeidsplaatsen dan het oplevert. In zijn boek "Wedstrijd zonder winnaars" maakt Otto Ulirich duidelijk dat elke ondernemer, elk bedrijf, elk land erop gokt de wedstrijd ten

koste van de anderen te winnen. Maar de wedstrijd begint telkens opnieuw en moet ook door de staat gesubsidieerd worden. En ondertussen groeit de afvalberg in het milieu en worden steeds meer mensen overbodig. Mensen die niet geïntegreerd kunnen worden in het productieproces en niet in hun eigen levensonderhoud kunnen voorzien, worden aan zichzelf overgelaten of, erger nog, door allerlei staatsorganen streng gecontroleerd.

Bij automatisering van arbeidsprocessen neemt de lichamelijke belasting meestal af, maar de psychische belasting neemt vaak juist sterk toe. Daarbij groeit het sociale isolement, omdat veel arbeiders - al dan niet via telework - tegenwoordig hele dagen achter hun beeldscherm zitten en nauwelijks nog iets met elkaar te maken hebben. Computers zouden een uitstekend werktuig kunnen zijn om vervelende arbeid lichter te maken. Maar in veel gevallen worden mensen ondergeschikt aan het technische systeem. En dan groeit de afhankelijkheid van experts en

de dictatuur van de handleiding. Maartje van Putten laat in haar bijdrage aan "Chip, Chip, Chip Hoera?" onder de titel "De huiskamer als lage-lonenland" zien hoe steeds meer van die monotone arbeid bij vrouwen terecht komt. Zij geeft het voorbeeld van het wereldberoemde high-tech gebied, Silicon Valley, aan de Westkust van de Verenigde Staten. Daar zetten tienduizenden vrouwen in kleine bedrijfjes of thuis, achter het aanrecht, computeronderdelen in elkaar. De giftige stoffen staan gewoon in pannetjes op het vuur in de keuken te sudderen.

De moderne slavernij van de minst opgeleide en minst georganiseerde groepen in de samenleving gaat samen met een steeds kleiner groepje mensen aan de top, zoals dat zo treffend wordt beschreven door Jantien van Aschs in haar boek "Het bal der eenzamen". Het leven aan de top bij het computerbedrijf IBM vraagt totale inzet, want de topposities worden voortdurend bedreigd. Maar er staat ook heel wat tegenover, want er zijn bonussen en reis-

Informatietechnologie en de kwaliteit van het bestaan

door Jan Schrauwen: LSV/WAO

jes en er is natuurlijk een gevoel van macht. Als een alpinist bovenop de Mont Blanc, zo voelt de man aan de top bij IBM zich trots over zijn prestaties en zijn positie. Dat het een man is, is vanzelfsprekend. En er zijn natuurlijk ook steeds minder topposities, dat maakt het boven ook alleen maar specialer. De micro-elektronica versterkt de macht van de machtigen en verkleint de kans op democratisering. Otto Ulrich stelt vast dat er naast natuurbescherming eigenlijk ook een soort cultuurbescherming nodig is, om de culturele samenhangen te beschermen tegen de techniek. En Claudia von Werlhof pleit er in 'Chip, Chip, Chip HOERA?!' voor het systeem in zijn wezen aan te pakken. Ze verwijst naar de zogenaamde hangmotororganisatie in Mexico. Die werkt aan 'ont-centralisatie en wil zich niet economisch binden aan de markt maar aan zelfverzorging. Ze wil alleen nog produktie van levensnoodzakelijke dingen en wijst het maken van luxe goederen of dingen waar de toeristen iets aan hebben, af. De grote Nederlandse politieke partijen gaan ervan uit dat de problemen van onze maatschappij alleen opgelost kunnen worden met economische groei. Die vraagt dan weer nieuwe technologie en een nog verdergaande rationalisering van het produktieproces. Dat komt prima uit voor ondernemers die de produktie nog onafhankelijker willen maken van menselijke arbeid, of het kabinet nu wel of niet met nieuwe banenplannen komt. Maar het is wel duidelijk dat dit alles niet zo goed uitkomt voor de meerderheid van de Nederlandse bevolking, want wie niet bij het goedbetaalde en beschermde kernpersoneel hoort, komt met zo'n keuze onherroepelijk op een glijbaan naar de bijstand terecht.

Bron: "Chip Chip Chip HOERA!?" onder redactie van de Stichting Weerwerk, Uitgeverij 'De Haktol', Nijmegen, april 1987. ISBN 90-70622-11-4.

Van 14 tot en met 18 juni werd in Maastricht de Welcom-3 bijeenkomst georganiseerd rond het thema 'Informatietechnologie en de kwaliteit van het bestaan'. Tegelijk werd de internationale beurs Husita georganiseerd rond hetzelfde thema. Welcom-3 was een "kijk en keur evenement" voor ieder die zich vanuit het welzijnswerk met informatievoorziening en automatisering bezig houdt. De organisatie was in handen van het Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn (NIZW) en de Vereniging van Ondernemingen in de Gepremieerde en Gesubsidieerde Sector (VOG).

De 65 stands op de expositie werden voor een deel bezet door commerciële bedrijven en organisaties, zoals CAP Volmac en Apple. Het overgrote deel gaf een overzicht van producten die vanuit de welzijnssector zelf ontwikkeld zijn. Het themanummer van het welzijnsweekblad van 4 juni belichtte al een aantal aardige toepassingen. Hein de Graaf en Jan Steyaert stelden ter gelegenheid van Welcom-3 een boek samen, dat de stand van zaken weergeeft op het gebied van de informatietechnologie voor de sector zorg en welzijn, zoals het maatschappij informatie project, expert- en managementsystemen, registratiesystemen en interactieve netwerken. In dit artikel een korte weergave van het Maatschappij Informatie Project (MIP), omdat dat voor het opbouwwerk van bijzonder belang is.

Een groot aantal mensen slaagt er ondanks veel moeite en inzet van een groeiend aantal informatieleveranciers niet in de voor hen noodzakelijke informatie te pakken te krijgen. Het doel van het Maatschappij Informatie Project is daar een oplossing voor te vinden. Dat kan zowel door het bestaande informatieaanbod van bestaande organisaties te verbeteren, als door te experimenteren met een breed informatie-aanbod van beter samenwerkende organisaties. Na uitgebreid onderzoek is gekozen voor drie doelgroepen (gehandicapten, allochtonen en ouderen) en drie thema's (informatie over gezondheid, financiële problemen en om- en bijscholing). Een aantal projecten moet duidelijk maken hoe de informatie deze doelgroepen beter kan bereiken.

Het MIP is in oktober 1991 van start gegaan met een vijftal projecten, die samen proefgebieden vormen op alle niveaus: een provinciaal project in Limburg, twee lokale projecten in

Heerlen en Schiedam, het regionale project in Eindhoven en het landelijk project PAIS.

Het MIP-Limburg werkt aan de oprichting van een organisatorisch en technisch netwerk voor communicatie en informatieuitwisseling. In dit zogeheten MIP-Netwerk werken zo'n 30 provinciale en plaatselijke organisaties samen. De zo beschikbare informatie wordt nog aangevuld met uitgebreide informatie over regionale, provinciale en landelijke instellingen (MIP-Sociale Kaart). Daarnaast zijn er deelprojecten die zich richten op de drie gekozen doelgroepen. De informatie- en bibliotheekcentrale Limburg vervult een kernfunctie in het MIP-Limburg. In Heerlen wordt de informatieuitwisseling, in het kader van het sociaal vernieuwingsproces, ook plaatselijk ondersteund met informatie-technologische hulpmiddelen. Daarnaast worden op wijkniveau informatiewinkels ingericht, waar de burgers met hun vragen terecht kunnen. In Schiedam gaat het ook om samenwerking tussen een aantal partijen. Vijf deelprojecten zijn in ontwikkeling: een breed opgezet informatiecentrum voor maatschappelijke dienstverlening, scholing en arbeid; een regionaal hulpmiddelencentrum voor gehandicapten en ouderen; een ondersteuningssysteem voor ouderen, een migranten- en een consumentenwinkel. In de regio Eindhoven-de Kempen werken met name ziekenhuizen, gezondheidswijzers en informatiecentra aan het verbeteren van de gezondheidsinformatie onder de naam INFOREK. Verbreding van het netwerk met informatie over scholing en huishoudbudgetten wordt hagestreefd.

Het landelijk project PAIS staat voor Patiënten Informatie Systeem en is ondergebracht bij de Nederlandse Patiënten Consumenten Federatie in

Informatiebehoefte en automatisering

in het opbouwwerk

Op 31 maart organiseerde de wetenschapswinkel van de Erasmusuniversiteit in Rotterdam een symposium over bewonersorganisaties en automatisering. Het hiernavolgende artikel is de voor MO-Samenlevingsopbouw bewerkte inleiding van Jan Schrauwen.

Een WAO-er heeft er tegenwoordig een dagtaak aan als hij wil weten hoe zijn uitkering wordt berekend. Opbouwwerkers die de plaatselijke WAO-groepen ondersteunen hebben daarom belang bij een goed georganiseerde informatievoorziening. En datzelfde geldt voor opbouwwerkers die bewonersorganisaties ondersteunen - ook voor hen is van groot belang dat zij kennis en inzichten naar die bewonersorganisatie halen. Want wie maatschappelijke invloed wil uitoefenen, moet goed geïnformeerd zijn.

In mijn werkpraktijk op het landelijk secretariaat van de WAO-platforms kom ik netwerken tegen rond uitkeringen, rond ziektepreventie, rond WAO'ers die weer aan het werk willen, rond voorzieningen voor gehandicapten, rond bestrijding van armoede, enzovoort. En daarna krijg ik te maken met de politiek en de ambtenarij, met uitvoeringsorganisaties in de sociale zekerheid, met maatschappelijk werk en opbouwwerk, met arbeidsbureaus, vakbeweging, juridische hulpverlening, gehandicaptenorganisaties, patiëntenplatforms en kerkelijke groepen. Wie zich bezig houdt met arbeidsongeschiktheid, stapt dus binnen in een complexe wereld en dat lijkt mij ook van toepassing voor bijvoorbeeld de medewerker van een buurtwinkel; die ziet nog veel uiteenlopendere vragen op zich af komen.

Het ministerie van WVC liet, bij de voorbereiding van het "Maatschappij Informatie Project", de informatiebehoefte en het informatiezoekgedrag onderzoeken van ouderen, gehandicapten en allochtonen. Het rapport van het Nijmeegse centrum voor beleidsanalyse en advies laat zien dat niet alleen de informatieoverdracht zelf maar ook de relatie

van de burger tot degene van wie hij informatie krijgt problemen oplevert. Denk maar aan een WAO-er die van de GMD-arts heeft gehoord dat hij weer kan werken en dat zijn uitkering wordt ingetrokken - in zo'n situatie is deze WAO-er niet in staat om eens stevig door te vragen over een geschikte scholing voor een nieuw beroep. En dat kan er gemakkelijk toe leiden dat hij ongemotiveerd wordt gevonden.

Burgers zijn soms niet in staat hun informatiebehoefte te vertalen in een goede vraag of kunnen deze niet aan het juiste adres richten. En als er zulke problemen zijn leidt dit weer tot negatieve beeldvorming aan de kant van de burger en tot slecht reageren van functionarissen van officiële instanties. Het Nijmeegse onderzoek bevestigt dat veel officiële informanten allesbehalve cliëntgericht zijn. Ze verzuimen een aansluiting tot stand te brengen tussen de gedachte- en beleevingswereld van de burger en de mogelijkheden (maar ook de onmogelijkheden) van maatschappelijke regelingen.

Het Nijmeegse centrum voor beleidsanalyse en advies stelt vast dat het uiterst belangrijk is de juiste positie te kiezen als uitgangspunt bij de informatie-dienstverlening. Het onderzoek mondt dan ook uit in suggesties om een aantal proefprojecten tot stand te brengen, die op cliëntgerichte wijze een totaal traject van informatiedienstverlening in beeld brengen.

Als de informatievoorziening van de officiële instanties op zo veel punten tekort schiet, wordt het des te belangrijker je eigen informatievoorziening als opbouwwerker goed te organiseren. En daarbij loop je op nieuw tegen een aantal vragen op. De eerste vraag is om welke informatie het eigenlijk moet gaan. Pas daarna is aan de orde hoe je een ander organisatorisch opzet en op welke manier de automatisering een bijdrage kan leveren.

Toen het automatiseringsproject van de WAO-platforms van start ging, stond al meteen vast dat de uitwisseling van de "ervaringsinformatie" van de WAO-groepen een centrale plaats moest krijgen. Met "ervaringsinformatie" bedoelen we

Utrecht. In de stuurgroep voor het samenwerkingsverband PAIS werken samen: Bureau Voorlichting Gezondheidszorg Buitenlanders, Consumentenbond, Informatie- en Documentatiecentrum Alternatieve Geneeswijzen, Informatiecentrum Zorg en Welzijn, Informatievoorziening Gehandicapten Nederland, Landelijk Centrum GVO en de Nederlandse Patiënten/Consumenten Federatie. Het PAIS werkt aan een reeks modellen voor een patiënteninformatiesysteem en aan het ontwikkelen van samenwerking bij telefonische hulpverlening. Eerste produkt is een Patiënten/Consumenten infodisk.

Bronnen:

"Informatietechnologie en de kwaliteit van het bestaan" onder redactie van Hein de Graaf en Jan Steyaert. Uitgeverij Van Gorcum & Comp. B.V., Assen, 1993. ISBN 90-232-2827-8.

Welzijnsweekblad van 4 juni 1993. Thema: automatisering getoetst. Uitgave Stichting TMW, Haarlem, tel. 023-275354.

informatie van onderop, die de "officiële" informatie aanvult of tegensprekt. De kennis over hoe de uitvoeringsorganisaties in de praktijk met de WAO-regelingen omgaan en allerlei praktische tips die mensen elkaar kunnen geven horen daar ook bij.

Een AAW/WAO-spreekuurhouder is tegelijk een lotgenoot, die op meerdere fronten een helpende hand kan bieden. Hij kent de regels en wetten, maar kan ook uit eigen ervaring meepraten over de wijze van behandeling door de uitvoeringsorganen. De plaatselijke AAW/WAO-spreekuurgroepen hebben zo veel ervaring opgedaan met een cliëntgerichte aanpak van de informatiedienstverlening. Die ervaring wordt nog versterkt door de uitwisseling op regionale en landelijke bijeenkomsten van spreekuurhouders en is voortdurend aanleiding om de officiële informatiedienstverlening op zijn beperkingen te wijzen. De over het hele land verspreide lokale WAO-spreekuurgroepen verwerken jaarlijks zo'n 82.000 bezoeken of telefoontjes; ze vormen dus een brede basis voor de WAO-informatievoorziening.

De WAO-platforms hebben ervaren dat het een flinke opgave is, als het erom gaat officiële informatie te selecteren, te verwerken, te verspreiden op zo'n manier dat die aan gaat sluiten op de leefwereld van

de bewoners. Maar er is een nog langere weg te gaan, als het erom gaat ook nog de eigen ervaringsinformatie systematisch te verzamelen en weer beschikbaar te stellen. De ervaringsinformatie is meestal niet gemakkelijk toegankelijk. Deze bevindt zich in de gedachtenwereld van hulpverleners en belangenbehartigers.

Automatisering in dienst van de informatievoorziening aan belangenorganisaties, moet ook in hun beheer georganiseerd worden. De WAO-platforms hebben een automatiseringsproject opgezet en een taakgroep ingesteld om de voortgang van het project te garanderen. In het begin bleken allerlei technische kwesties veel tijd te vragen. Zo duurde het wel even voor in alle regio's de computers, printers, modems en programma's geïnstalleerd waren. Vooral het uitwisselen van informatie via datacommunicatie leverde veel technische hobbels op.

De ervaring bij de WAO-platforms leert dat het nogal verschil maakt of er vooral computerfreaks in een werkgroep gaan zitten of vooral mensen die met de inhoud van de informatievoorziening bezig willen zijn. Hobbyisme kan prima benut worden om technische problemen op te lossen, maar ook de inhoudelijke inzet is in de praktijk keihard

nodig. Bij de WAO-platforms hebben technisch geïnteresseerden in het begin de overhand gehad, nu is de taakgroep automatisering gevormd tot een taakgroep publiciteit en promotie - de inhoud van de informatie staat dus weer voorop. Ondanks alle vragen en knelpunten wil ik opbouwwerkers toch aanbevelen in ieder geval wél op pad te gaan. De informatie-maatschappij ruikt op en wie maatschappelijk invloed wil uitoefenen zal er niet omheen kunnen zich op dit terrein te organiseren.

Literatuur:

"Maatschappij informatie Project"; verslag van een onderzoek naar informatiebehoeften en zoekgedrag van ouderen, gehandicapten en allochtonen. Nijmegen 14 juni 1990.

Centrum voor Beleidsanalyse en Advies/Nijmegen, St. Canisius-singel 26, 6511 TJ Nijmegen, tel. 080-240222.

Informatiebehoefte en automatisering bij een bewonersorganisatie

door Esther Vastrick

"Automatiseren is meer dan de aanschaf van pc en programmatuur". Een uitspraak waar u het ongetwijfeld mee eens bent, maar toch zijn veel voorkomende fouten in automatisering hier op terug te voeren. Laat ik u een paar voorbeelden geven die ik gedurende mijn onderzoek tegenkwam. En mag ik daarbij benadrukken dat deze problemen zeker niet exclusief zijn voor bewonersorganisatie Liskwartier, het zijn voorbeelden die kenmerkend zijn

voor een organisatie die overgaat tot automatisering van informatie. De meeste problemen die ik ben tegengekomen ben ik eveneens tegengekomen in de literatuur en bij een ander eigen onderzoek bij het GEB Den Haag.

Het voorbeeld
De GSD had een diskette uitgegeven. Da's handig, is er bij veel bewonersorganisaties gedacht en ze haalden de diskette in huis. Uit een telefonische enquête bleek dat er niet of nauwelijks mee gewerkt

werd. Dat is het eerste probleem. De aanschaf is gedaan, maar er wordt niet mee gewerkt. Hoe is dat mogelijk? Het bleek dat de informatie op de diskette te algemeen was om echt bruikbaar te zijn. Dat is probleem nummer 2: Er is vooraf niet nagegaan welke informatie men nodig had en of de diskette deze leverde. Evenmin is nagegaan hoe de informatie aangeleverd diende te worden: informatie in verhaalvorm, in cijfers, tabellen, grafieken etc. Of dat informatie uitgesplitst dient te worden naar jaren of maan-

den.

Een nog groter probleem wordt het als meer dan de helft van de medewerkers in de organisatie niet eens probeert om met zo'n nieuw aangeschafte diskette, in dit voorbeeld de GSD-diskette, te werken. Argumenten zijn dan vaak: geen tijd, te moeilijk. Maar bij doorvragen kan een onderliggend probleem naar voren komen.

Het derde probleem: Mensen wilden er niet mee werken. Zij geven aan wieso niet met een pc te willen werken. Het was toch altijd goed gegaan op de oude manier? De GSD diskette zou vooral gebruikt kunnen worden door de medewerkers van de buurtwinkel. Zij komen immers vooral in aanraking met mensen met vragen. Er bleek nog een probleem te zijn nl. de pc stond op een plek die ver verwijderd was van de winkel. Tenslotte bleek dat de pc vaak bezet was door mensen van de buurtwinkel of medewerkers die bezig waren met brieven of andere teksten. Hier hebben we in een notedop een aantal problemen die vaak voorkomen als een goede voorbereiding ontbreekt. Dit ging nog over een diskette, maar wat als het gaat om soft- en hardware van duizenden gulden. Een ander voorbeeld. Stel een aantal medewerkers van een organisatie wil een professionelere aanpak van een brochure of krant. Ventura wordt gekocht. Vervolgens laat iemand zich scholen in het gebruik van Ventura en komt tot de conclusie dat het wel heel moeilijk is. De beste man verdween op een bepaald moment uit de organisatie en daar zat de organisatie met een duur programma dat niemand kan gebruiken.

Welke problemen ben ik nu globaal tegengekomen:

Een eerste probleem

De ondoordachte aanschaf van software

Wanneer vindt dat vooral plaats?

- Als het wordt aangeboden en daarom heel handig lijkt om het te hebben.
- Van 'horen zeggen'. Van buurman tot vakbladen die een bepaald programma of hardware aanprezen.

Hoe kan dat voorkomen worden?

Door vooraf na te gaan welke informatie er nodig is en hoe die informatie eruit moet zien.

Het gaat om vragen als:

- hoe duur is het
- welke apparatuur is nodig
- wat levert het ons op.

Dit laatste blijft vaak hangen in kretologie: kostenbesparing! tijdsbesparing! effectiviteit! Maar welke kosten en effectiviteit ten opzichte van wat? Natuurlijk kun je vooraf geen precieze uitkomst voorspellen, maar kretologie biedt evenmin een goede ondergrond voor een afgewogen beslissing.

- En last but not least moet nagegaan worden wat de eisen en wensen van de potentiële pc-gebruikers zijn. Zij moeten er immers mee gaan werken.

Een Tweede probleem is de onvoldoende gestructureerde opleiding en training. Dit ter voorkoming van het verschijnsel dat een aanzienlijk deel van de medewerkers niet geefend had met de diskette, zoals de GSD diskette in het voorbeeld. Opleiding en training vereisen dat er regelmatig tijd wordt vrijgemaakt. Maar het vereist natuurlijk ook dat er iemand aanwezig is met de nodige kennis en die weet hoe dit over te brengen op anderen.

Het derde probleem is een capaciteitsprobleem. Een pc op tien mensen werkt niet prettig prettig.

Een vierde probleem is het verloop onder mensen. Stel dat er slechts een expert aanwezig is en deze gaat onverwacht weg. Kennis en expertise kunnen niet langer persoonsgebonden zijn, maar dienen organisatiegebonden te zijn. Anders komt de continuïteit van de organisatie in gevaar.

Het vijfde probleem is het ontbreken van een duidelijk beleid op dit terrein. Ondoordachte aankopen omdat doelen niet beschreven zijn, onvoldoende opleiding en training, maar ook het feit dat er verschillende wp-versies zijn wijzen hierop. Het beleid moet duidelijk zijn. Standaardisatie is onontkoombaar, maar dit hoeft niet te resulteren in een Orwell-achtig beeld waar de ene bewonersorganisatie zich niet meer zou kunnen onderscheiden van een ander.

Het zesde en laatste probleem dat ik wil bespreken is het probleem

van non-acceptatie of weerstand tegen pc's.

Een heel reëel en vaak onderschat probleem. In de meest extreme situatie kan het leiden tot het ontstaan van twee verschillende organisaties in een organisatie, zij die wel en zij die niet werken met een pc. Gerichte opleiding en training kunnen hier veel aan veranderen/voorkomen. Net als betrokkenheid bij de voorbereidingsfase, waarin de eisen en wensen van gebruikers een belangrijke rol spelen. Dit voorkomt ook dat er te hoog gespannen verwachtingen ontstaan.

Automatiseren is meer dan de aanschaf van hard- en software. Het leeuwedeel van het werk zit 'm in een gedegen oriëntatiefase (haalbaarheid en rendement) en definitiefase (welke functies moet het kunnen vervullen, en wat zijn de eisen en wensen van de medewerkers en kan dat ook gerealiseerd worden. Ook zijn de financiële gevolgen van belang. Pas als die achter de rug zijn kan er een afgewogen beslissing plaatsvinden.

Weg van de spraakverwarring

De sector welzijn is een zeer gevarieerde. Dit blijkt bijvoorbeeld uit het werkingsgebied van de sector.

Deze bestrijkt het brede terrein van bibliotheekwerk tot gespecialiseerd jeugd- en volwassenenwerk voor geestelijk gehandicapten, van jeugdhulpverlening tot algemeen maatschappelijk werk, van amateuristische kunstbeoefening tot club- en buurthuiswerk. Welzijn heeft verder veel raakpunten met andere sectoren als sport, zorg, arbeid, onderwijs, justitie en cultuur.

Naast deze brede inhoudelijke oriëntatie is de wijze van organiseren in het welzijnswerk gevarieerd. Er bestaat een grote verscheidenheid aan voorzieningen, aan beroepsgroepen en soorten vrijwilligers, aan andere doelgroepen en werkwijzen. Dit komt niet in de laatste plaats door het feit dat het welzijnswerk grotendeels zijn impulsen krijgt vanuit de burgers. De uitvoering van dit werk is daarbij in hoge mate afhankelijk van vrijwilligers en lokale bestuurders.

Op gebied van de organisatie van het welzijnswerk zijn er de laatste jaren vier opvallende ontwikkelingen te signaleren:

- Er heeft een decentralisatie van het welzijnswerk van de landelijke naar vooral de gemeentelijke overheid, plaatsgevonden. De centrale sturing is daardoor reeds grotendeels verdwenen. Financiering vindt vooral plaats via het Provincie- en Gemeentefonds.
- Na de expansie in de jaren '60 is het werk sinds 1980 voortdurend geconfronteerd met bezuinigingen en nam het vertrouwen in de sector als oplossing voor maatschappelijke problemen af.
- Het welzijnswerk is de laatste jaren sterker produktgericht en bedrijfsmatig gaan denken. Dit is zichtbaar in de schaalvergrotingen, de grote aandacht voor management en registratie, de veranderingen in de opleidingen en een zekere mate van professionalisering.
- Naast bestaande functies als opvang, hulpverlening, educatie, informatie en advies wordt het welzijnswerk ook een meer preventieve en integrerende rol toebedacht. Dit betekent dat

welzijnswerkers op lokaal niveau de rol van makelaar/bemiddelaar op zich nemen bij het zoeken naar oplossingen binnen wijken en buurten voor problemen als langdurige werkloosheid, criminaliteit, vergrijzing, leefbaarheid, vereenzaming en opvang.

Aldus het rapport 'Weg van Babylon', een eerste structuurschets van de Commissie Welzijnsinformatievoorziening (CWI). Dit eerste produkt is op 15 maart jl. overhandigd aan de minister van WVC. In de commissie hebben vertegenwoordigers van het CBS, SCP, IPO, VNG, NIZW, het ministerie van WVC en de VOG zitting. In dit rapport constateert de CWI dat op het punt van de beleidsinformatie veel activiteiten plaatsvinden die elkaar niet of nauwelijks versterken. Tegelijkertijd doen zich ontwikkelingen voor als meer bedrijfsmatig werken budgetfinanciering die vragen om een betere structuur in de informatievoorziening. Aan deze behoefte kan worden tegemoetgekomen door een goed stelsel van afspraken tussen de verschillende actoren binnen welzijn en een zekere eenheid van taal. Deze behoefte aan meer eenheid van taal verklaart ook de titel: 'Weg van Babylon'. Het geeft de noodzaak aan om afspraken te maken over taken en verantwoordelijkheden met betrekking tot informatievoorziening maar vooral over de wijze waarop de informatieuitwisseling binnen de sector welzijn verloopt. Hiervoor is het in ieder geval nodig dat de omschrijvingen van gegevens worden afgestemd. Anders gezegd: juist in een gedecentraliseerde sector als welzijn is een zekere eenheid van taal essentieel. Het CWI-werkprogramma 1993 bevat hiervoor concrete voorstellen.

Op basis van het rapport is top-prioriteit gegeven aan twee acties: het maken van een beperkt gegevenswoordenboek en het opstellen van afspraken met betrekking tot het verzamelen, bewerken en verstrekken van deze gegevens. Beide acties worden in het najaar afgerond. Doel van het kern-gegevenswoordenboek (het kern-Gemeenschappelijk Functioneel Ontwerp-Welzijn) is het creëren van meer eenheid

van taal die uitwisseling en bewerken van informatie eenvoudiger maakt. De CWI gaat hierbij uit van bestaande definities uit de deelsectoren jeugdhulpverlening, maatschappelijke opvang, sociaal-cultureel werk (het opbouwwerk wordt als een onderdeel hiervan begrepen) en het algemeen maatschappelijk werk. Gegevens die in meerdere deelsectoren voorkomen worden opgenomen in het kern-GFO. Dit kern-GFO kan modulair worden uitgebouwd met gegevens en daarbij behorende definities die specifiek zijn voor een deelsector. Wanneer je praat over het definiëren van gegevens debatteer je al snel over de vraag wie deze gegevens verzamelt en bewerkt, en aan wie deze informatie mag worden verstrekt tegen welke prijs. Voorstellen van de CWI hieromtrent kunnen we dit najaar tegemoet zien.

Het rapport 'Weg van Babylon', evenals andere relevante stukken kunnen worden opgevraagd bij het CWI-secretariaat. Telefoon 070-3405444.

door Geert van Loveren

Al zo'n jaar of twaalf werk ik als vrijwilliger in het Waterkwartier, een wijk in het Nijmeegse stadsdeel Oud-West. In die twaalf jaar heb ik gewerkt als lid van een bewonersorganisatie, als voorzitter van de Wijkvereniging Waterkwartier en als voorzitter van de Stichting Toekomst Oud-West, een bewonersorganisatie die zich met Sociale Vernieuwing bezighoudt. Een carrière met perspectief mag je wel zeggen. In ieder geval een hele 'promotie': van belangenbehartiging via actievoeren naar bestuursfuncties. Een carrière ook waarin je zo ongeveer alles voor de kiezen krijgt wat je als vrijwilliger maar voor de kiezen kunt krijgen. Want je hebt natuurlijk niet alleen met je medebuurtbewoners te maken, maar ook en vooral ook, met allerlei instanties, van een woningcorporatie en welzijnswerk tot de gemeente met zijn ambtenaren en politici. Bij die contacten is mij opgevallen dat er bij heel veel van zulke instellingen het idee heerst: die vrijwilligers zijn heel leuk en aardig om het werk te doen, maar de beslissingen nemen we natuurlijk zelf. Hooguit mag je als vrijwilliger bij de gratie gods nog even wat inspraak regelen, maar de besluitvorming speelt zich vrijwel altijd ver boven je hoofd af. Zogezegd: de vrijwilliger hoort het wel als er weer een beslissing genomen is en hij weer aan de slag mag. (Eigenlijk zijn we daar als vrijwilliger jarenlang gewoon ingetrapt. Je doet al niet wat voor je buurt.) Mij persoonlijk heeft dat altijd erg tegen de borst gestuit, en ik denk dat dat voor heel wat vrijwilligers geldt. En tegenwoordig, nu door de bezuinigingen en ombuigingen steeds meer werk door vrijwilligers gedaan moet worden omdat het anders domweg blijft liggen, nu vrijwilligers niet meer blij en dankbaar hoeven te zijn dat ze ook wat mogen doen, nu zie je dat die mondig-geworden vrijwilliger meer en meer 'niet thuis' gaat geven. Vrijwilligers die erachter komen hoe de machtsverhoudingen jarenlang gelegen hebben (en voor een groot deel nog steeds liggen) haken massaal af. Ze houden het voor gezien. Het is duidelijk een teken aan de wand: de tijd dat vrijwilligers het werk mochten doen en verder hun mond houden is voorbij.

En zoals gezegd, in een tijd van bezuinigingen komt het hard aan als mensen die jaren en jaren in het gratis-vrijwilligerswerk hebben gezeten, het nu af laten weten omdat ze het nu zijn verantwoordelijkheid te moeten dragen zonder zeggenschap te hebben. Ik denk dat de situatie die ik hier schets niet alleen in Nijmegen voorkomt. Vandaar dat het me interessant lijkt om eens te vertellen hoe we in het Waterkwartier en trouwens in heel Oud-West met dit probleem zijn omgegaan. Op een gegeven ogenblik heeft en aantal vrijwilligers in het Waterkwartier, onder wie ik, gezegd: dit kan zo niet langer. Hier passen we verder voor, we gaan als vrijwilliger alleen verder als we ook werkelijk wat in de melk te brokkelen krijgen; als we echte zeggenschap krijgen en de gelegenheid en de middelen om in onze buurt die dingen tot stand te brengen die wij, als wijkbewoners, hier willen hebben. In het Waterkwartier heeft dat geleid tot een convenant, bindende samenwerkingsafspraken met de Nijmeegse welzijnsorganisatie Tandem. Tot dan toe fungeerden de vrijwilligers als een soort informele gesprekspartner voor deze organisatie. Nu, na ondertekening van het convenant, staan de vrijwilligers en Tandem als gelijkwaardige partners tegenover (of, zo u wilt, naast) elkaar. Vrijwilligers beheren zelfstandig het buurtcentrum, en bepalen welke activiteiten ze daar wel en niet willen. Vrijwilligers voeren het financiële beleid en de administratie. Het loopt als een trein. Nog een stap verder zijn we gegaan met de Sociale-Vernieuwingsorganisatie Stichting Toekomst Oud-West (STOUW). Zoals de naam al zegt, gaan de activiteiten van deze stichting een stuk verder dan die van de Wijkvereniging Waterkwartier, en STOUW heeft dan ook geen convenant afgesloten met de welzijnsorganisatie, maar met de gemeente Nijmegen. Een van de punten uit dat convenant is, dat de bewonersorganisatie zelfstandig activiteiten ontplooit in het stadsdeel Oud-West, activiteiten die de bewoners/vrijwilligers/leden van STOUW belangrijk en zinvol vinden. De enige controle die de gemeente Nijmegen uitvoert is een financiële

Vrijwilliger, verantwoordelijkheid, zeggenschap

Geert van Loveren

afrekening achteraf. STOUW fungeert als autonoom budgethouder. De STOUW-constructie - waar trouwens door de bewonersorganisaties in andere steden en dorpen likkebaardend naar gekeken wordt, en geef ze ongelijk - functioneert nu al een jaar of drie als experiment. Binnenkort wordt beslist of de regeling wordt verlengd. Ik zal u niet vermoeien met een ellenlange opsomming van projecten en eenmalige activiteiten die onder de vlag van STOUW de afgelopen drie jaar in Oud-West tot stand zijn gekomen. Ik kan u wel vertellen dat het uitstekend werkt en dat er in Oud-West heel wat van de grond is getild waar we zonder zelfstandig werkende en beslissende vrijwilligers niet aan hadden hoeven denken. Volgens mij zullen overeenkomsten, zoals die ten grondslag liggen aan de wijkvereniging en de Stichting Toekomst Oud-West, een belangrijk, zo niet het belangrijkste middel blijken te zijn om buurtbewoners actief te krijgen als vrijwilliger en ze ook actief te houden. Het wordt hoog tijd, dat organisaties die veel met vrijwilligers (moeten) werken, zich gaan realiseren dat de tijden van liefdewerk oud papier heel ver achter ons liggen. Mensen willen beslissen over hun eigen handelen, ook - en misschien wel juist - als dat handelen ten bate is van een organisatie of een buurt. Ik koester niet de illusie dat via convenanten of overeenkomsten

opeens horden vrijwilligers los zullen komen, of dat organisaties onder de voet gelopen zullen worden door vrijwilligers die zich komen aanmelden. Mensen die zich om te beginnen al niet willen inzetten voor een organisatie of buurt zul je ook

met een convenant niet achter de vtrages vandaan krijgen. Maar als we niet overgaan tot het wettelijk erkennen van de vrijwilligers die nu (nog) werkzaam zijn, als die huidige vrijwilligers niet werkelijk iets te zeggen krijgen hebben we, ik voorspel

het u binnen zeer afzienbare tijd helemaal geen vrijwilligers meer over ik voor mij hoop dat in elk geval niet mee te maken. In ieder geval kan het bij u nu nog gekeerd worden.

Hulpverlening bij problematische schulden is gebaat bij projectaanpak

Problematische schulden kunnen beter worden opgelost als verschillende organisaties in een project samenwerken. Voordelen van zo'n projectaanpak zijn onder meer vergroting en bundeling van de deskundigheid bij hulpverleners en een inzichtelijker hulpaanbod voor cliënten.

Dit staat in het onderzoeksrapport "De integrale aanpak van problematische schulden" dat staatssecretaris Wallage van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft aangeboden aan het parlement. Het onderzoek is in opdracht van het ministerie verricht door het bureau Regioplan ter ondersteuning van de commissie schuldenproblematiek. Deze commissie zal naar verwachting in september advies uitbrengen over verbetering en uniformering van de schuldhulpverlening. De resultaten van het onderzoek zullen daarbij worden betrokken. Van een problematische schuld situatie is sprake wanneer mensen meer dan incidentele betalingsachterstanden hebben, schulden betalen via nieuwe leningen en er zonder hulp van derden niet meer uit komen. Naar schatting verkeren tussen de 150.000 tot 200.000 huishoudens in Nederland in een dergelijke situatie. Slechts een klein deel van hen (ongeveer 25%) zoekt professionele hulp. Binnen de gemeenten houden verschillende instanties zich bezig met de oplossing van problematische schulden: het algemeen maatschappelijk werk, de sociale dienst, budgetconsulentes en de gemeentelijke kredietbank. De manier waarop de hulpverlening is georganiseerd verschilt per gemeente. Lokale omstandigheden, zoals de omvang van de gemeente

en van de hulpverlenende instanties en de politieke context, bepalen voor een groot deel de vormgeving van de hulpverlening. Er kan sprake zijn van incidentele of geregelde samenwerking tussen afzonderlijke organisaties, maar ook van projectmatige samenwerking. Deze vorm is in het onderzoek centraal gesteld. Er worden drie typen projecten onderscheiden. Het eerste is het project als centrale voorziening voor schuldhulpverlening, waarbij alle hulpverlening wordt ondergebracht binnen een laagdrempelige organisatie die zowel de schuldregeling, de begeleiding als de preventie ter hand neemt. Het tweede type is het project als centraal 'intake'- en coördinatiepunt. Daarbij blijft de bestaande hulpverlening in tact, maar via een centrale 'intake' wordt een goede coördinatie van de hulpverlening mogelijk. Het derde type is het project als aanvullende voorziening binnen de bestaande hulpverlening. Zo'n project richt zich op de problematische schuld situaties waarvoor de afzonderlijke instellingen geen oplossing kunnen vinden. Gezien de lokale verschillen kunnen onderzoekers geen uitspraak doen over de effecten van de verschillende organisatievormen bij schuldhulpverlening. Er zijn alleen in algemene zin conclusies te trekken over de voordelen van een integrale aanpak door middel van

projectmatige samenwerking, zoals een betere afstemming van beleid, taken en instrumenten, vergroting en bundeling van deskundigheid, een inzichtelijker hulpaanbod voor cliënten en verbetering van de herkenbaarheid voor cliënten en crediteuren. Knelpunten die zich voordoen in de schuldhulpverlening zijn deels algemeen van aard (weinig medewerking van crediteuren en cliënten, te lage afloscapaciteit, het ontbreken van een wettelijk kader), maar kunnen ook samenhangen met de gekozen organisatievorm: gebrek aan overeenstemming tussen verschillende instanties, capaciteitsproblemen en gebrek aan deskundigheid of financiële middelen. De onderzoekers doen een aantal aanbevelingen om een goede samenwerking tussen de afzonderlijke instanties te realiseren en zo de effectiviteit van de schuldhulpverlening te vergroten. Daarvoor zijn een gezamenlijke, realistische doelstelling en een eenduidige methodiek noodzakelijk, evenals heldere afspraken over taakverdeling en verwijsstructuur.

Het rapport "De integrale aanpak van problematische schulden" kost f 30,-. Het is te bestellen bij de boekhandel en bij YUGA uitgeverij BV, postbus 16400, 2500 BK Den Haag, telefoon 070-3614011, met vermelding van ISBN 90 5250 478 4.

PRINSEGRACHT 51
2512 EX DEN HAAG
TEL: 070-3804431
FAX: 070-3809973
DATATRANSMISSIE: 070-3897224

Projectenbank Sociale Vernieuwing van het LSA

door Chris Veldhuysen

Het Landelijk Samenwerkingsverband Achterstandsgebieden (LSA), waarvan het secretariaat wordt gevoerd door het Landelijk Centrum Opbouwwerk, is een samenwerkingsverband van bij sociale vernieuwing betrokken personen. Het LSA is gericht op de inspirerende uitwisseling van lokale praktijken in de sociale vernieuwing. Voorop staat de stimulering van de participatie van de burger aan het proces van sociale vernieuwing. Uitwisseling van kennis en ervaring vindt plaats op diverse manieren, zoals via de LSA-berichten, landelijke conferenties en lokatiedagen (thematische conferenties daar waar een project in de praktijk te zien is) en gezamenlijke publikaties. Dit laatste veelal naar aanleiding van de lokatie-bijeenkomsten. Een ander belangrijk medium waar het LSA gebruik van maakt is de projectenbank (zie het blauwe kader). Hierin zijn korte beschrijvingen van projecten opgenomen die in het kader van sociale vernieuwing tot stand zijn gekomen. Het LSA, dat beschikt over een uitgebreid netwerk aan contacten in het hele land, verzamelt en bewerkt gegevens tot korte en overzichtelijke projectbeschrijvingen. Bij deze beschrijvingen zijn adressen van contactpersonen opgenomen.

Communicatiemedium

De projectenbank is een belangrijk **communicatiemedium**. De projectenbank moet daartoe geactiveerd worden. Het dient geen passief medium voor informatieopslag te zijn, maar een medium waardoor over relevante informatie (praktische tips, methodieken) wordt gecommuniceerd. Het is een medium naast de andere media, als de lokatiedagen, die elkaar onderling ondersteunen. Door het organiseren van lokatiedagen verkrijgt het LSA een beeld van het soort informatie waaraan behoefte is en organisaties die informatie nodig hebben. Dit vindt haar neerslag in de inhoud van de projectenbank. Op basis van allerlei contacten krijgt het LSA een indruk of informatie ook daadwerkelijk wordt aangewend en een rol speelt bij plaatselijke ontwikkelingen. Instellingen en personen weten inmiddels dat zij voor allerlei vormen van informatie bij het LSA terecht kunnen. Het LSA wordt daarvoor regelmatig benaderd. Dit geeft het LSA een beeld van vraagstukken en knelpunten waarmee de verschillende organisaties te maken hebben. Het zijn signalen die hun neerslag vinden in de thema's die op lokatiedagen en conferenties aan bod komen.

Sterkte en zwakte

De verschillende 'communicatiemedia' van het LSA versterken elkaar onderling. De projectenbank heeft daarbij een aantal eigen **praktische voordelen**:

1. Het biedt de mogelijkheid om veel praktijkinformatie op te slaan (in de vorm van projectbeschrijvingen, adressenbestanden).
2. Het is betrekkelijk eenvoudig te ontsluiten met behulp van themagerichte codes.
3. Men kan de informatie eerst achter de pc raadplegen en op een geschikt moment de relevante via het modem opvragen (en daarna printen of opslaan).
4. Het is een snel medium, dag en nacht bereikbaar. Het werkt tijdsbesparend voor het secretariaat van het LSA. Het behoeft immers geen administratieve handelingen te verrichten (verzenden).
5. Via de themagerichte codes is het goed projecten te vergelijken.

De nadelen betreffen:

1. Het opzetten van een projectenbank is kostbaar, vanwege het intensieve karakter van informatie verzamelen, bewerken en actualiseren. Lang niet altijd is een dergelijke investering lonend. Voor het LSA vervult de projectenbank als onderdeel van

andere activiteiten (media) een eigen belangrijke rol. Het 'dwingt' het LSA:

- om gericht relevante informatie te verzamelen en te verwerken; het houdt het LSA kritisch in het volgen van de ontwikkelingen.
  - het netwerk aan contacten te onderhouden en uit te breiden waardoor het LSA een belangrijke en unieke functie kan blijven vervullen.
2. Slecht een gering aantal organisaties beschikken over de juiste apparatuur. De tijdsbesparing voor het secretariaat is beperkt.
  3. Het raadplegen van de projectenbank via het modem geeft het LSA weinig extra informatie over de achterliggende vragen van instellingen en personen. Beweegredenen en specifieke informatie behoefte niet (alleen de informatie die daadwerkelijk wordt opgevraagd is traceerbaar). Dit is te ondervangen door een soort enquêteformulier in te bouwen. Dit laatste bevordert echter niet de gebruikersvriendelijkheid.

Meer kansen benutten

Helaas beschikt het LSA over onvoldoende middelen om:

- Projectinformatie nader te analyseren waardoor meer systematische informatie wordt verkregen over effecten, randvoorwaarden en methodieken. Wel wordt de projectenbank geraadpleegd door studenten en onderzoeksbureaus op zoek naar relevante 'onderzoeksprojecten'.
- Actualisering vindt in beperkte mate plaats. Er is nog onvoldoende zicht op wat voor soort informatie snel verouderd, welke informatie langer bruikbaar is. Nieuwe projecten worden nog niet systematisch verzameld. Het LSA is nog niet toegekomen aan een systematische vergelijking van en uitwisseling met andere projectenbanken (VNG, NIZW, Werkgroep 'twee duitzend'). Toch is op basis van incidentele contacten een verschil in doelgroep te constateren. Het LSA is sterk geworteld in bewonersorganisaties en instellingen. Het accent in de informa-

PRINSEGRACHT 51
2512 EX DEN HAAG
TEL. 070-3804431
FAX: 070-3809973
DATATRANSMISSIE: 070-3897224

tievraag ligt bijvoorbeeld minder op de regelgeving en meer op wijze van aanpak. Voor het LSA bestaat de meerwaarde van de projectenbank in de onderlinge wisselwerking met andere activiteiten.

Inhoudelijke trends

Aan de hand van de vragen om informatie die bij het LSA binnenkomen zijn enkele aardige lijnen aan te geven.

1. Er bestaat nog steeds behoefte aan informatie over projecten, maatregelen en praktijkervaringen.
2. Veel instellingen en gemeenten beschikken (of benutten) in onvoldoende mate over eigen goede netwerken om aan informatie te komen, of benutten deze netwerken te weinig. Het LSA heeft toegang tot verschillende netwerken (plaatselijk, regionaal, landelijk, inhoudelijk verschillend, gemeenten of instellingen, etc.). Vaak is het voldoende de vrager op de hoogte brengen van een netwerk.
3. De behoefte aan informatie voor voorlopers in de sociale vernieuwing (veelal de grotere gemeenten) verandert: het accent ligt meer op resultaten, evaluaties, het spiegelen de eigen aanpak, grenzen aan de sociale vernieuwing en participatie van burgers, etc. Minder goed kan worden volstaan met algemene projectbeschrijvingen.
4. Kleinere gemeenten, recenter gestart met sociale vernieuwing, zoeken naar concrete aanknopingspunten voor het starten van projecten rond buurtbeheer, criminaliteitsbestrijding en opvoedingsondersteuning.
5. Kleine kernen zoeken in toenemende mate naar samenwerking met andere kleine kernen om een minimum aan voorzieningen te handhaven. Zij zijn op zoek naar mogelijkheden om ook samenwerking met het bedrijfsleven tot stand te brengen en aan te sluiten bij regionale ontwikkelingen.
6. Landelijke en regionale organisaties benaderen het LSA steeds

vaker omdat ook zij ingangen zoeken om meer bij de belangrijkste thema's van sociale vernieuwing en buurtbeheer betrokken te raken.

7. De informatievragen worden steeds specifiekere, zoals een vraag naar het type verlichting (en de opstelling ervan) dat, in het kader van het bestrijden van sociale onveiligheid, het meest effectief is.

Toekomstige ontwikkelingen

Het LSA constateert een blijvende behoefte aan informatie over projecten, praktijkervaringen en praktische tips. In toenemende mate kan het LSA aanvragers ook doorverwijzen naar plaatselijk beschikbare contactpersonen. Deze beschikken immers over de meest actuele informatie. Ook kan het LSA doorverwijzen naar andere projectenbanken. Ook zal het LSA andere vormen van informatie in de projectenbank opnemen. Een meer actueel en uitgebreid adressenbestand, de LSA-berichten, belangrijke artikelen uit bijvoorbeeld MO/Samenlevingsopbouw, literatuurlijsten en informatie over lokatiedagen. Het LSA verwacht in toenemende mate ook informatie **aangeleverd** te krijgen via het modem. (In een apart **blauw** kader!!!)

Praktische informatie

De Projectenbank Sociale Vernieuwing (PSV) van het LSA is een databank met relevante informatie voor bij sociale vernieuwing betrokken personen en organisaties. De informatie is opgeslagen in een computer die met eigen computer en modem rechtstreeks is te raadplegen. De projectenbank bevat informatie over circa 300 zeer uiteenlopende projecten verspreid over het hele land. De bewonersinbreng in deze projecten is veelal groot. Daarnaast bevat de bank adressen van instellingen en contactpersonen die bij deze projecten betrokken zijn.

De projectenbank kan op twee manieren geraadpleegd worden:

1. Wie beschikt over een computer en modem kan de bank rechtstreeks benaderen door het bel-

len van het nummer

070 - 3897724. Voor degenen die nog niet vertrouwd zijn met het raadplegen van databanken via een modem is bij het secretariaat van het LSA een korte handleiding verkrijgbaar.

2. Informatie uit de projectenbank kan ook worden opgevraagd bij het secretariaat van het LSA. Informatie wordt dan op schrift toegezonden. Bij het secretariaat is een lijst verkrijgbaar met een overzicht van alle projecten, inclusief thematische code.

Een deel van de projecten uit de projectenbank is opgenomen in het praktijkboek Sociale Vernieuwing van uitgeverij Samsom H.D. Tjeenk Willink in Alphen aan de Rijn.

Nominaties Hein Roethofprijz 1993

De Commissie Hein Roethofprijz heeft de nominaties bekendgemaakt voor de Hein Roethofprijz 1993. De jury selecteerde vijf projecten uit de in totaal 22 aanmeldingen, die uiteen liepen van slimme uitvindingen tot goed georganiseerde collectieve maatregelen om de totale criminaliteit te beteugelen. Hieronder volgt een overzicht van de vijf genomineerde projecten. Dit jaar was de deelname uitsluitend opengesteld voor het bedrijfsleven. De prijsuitreiking is op 18 oktober 1993 in Pulchri Studio in Den Haag.

Genomineerde projecten

1. In het winkelcentrum Amsterdamse Poort te Amsterdam werken de ondernemers en het wijkteam van de Amsterdamse politie samen ter bestrijding van overvalfen en berovingen. Er zijn voorzieningen voor beveiliging geïnstalleerd en de ondernemers hebben aan trainingen deelgenomen om met deze maatregelen te kunnen omgaan.
2. Op het bedrijventerrein Enschede-Havens werken ondernemers met een particuliere beveiligingsorganisatie, de gemeente en de politie. Naast het treffen van beveiligingsmaatregelen werd in sa-

Haagsche tram uit de bocht

door Wil van de Lant

menwerking met de gemeente en het arbeidsbureau een twintigtal werkzoekenden geselecteerd, die als toezichthouder in het projectgebied gingen surveilleren, voornamelijk na kantoortijden en in het weekeinde.

3. In Lelystad hebben zich twaalf particuliere organisaties verenigd in de Stichting Lelystad Promotie. Vanuit deze stichting wordt de criminaliteit projectmatig aangepakt. De deelprojecten richten zich op het voorkomen van winkelcriminaliteit, graffiti, woninginbraak en fietsdiefstal. De leefbaarheid werd verbeterd door buurtbeheer en doorzichtige rolluiken. Daders werden waar mogelijk alternatief gestraft en begeleid.
4. In Zandvoort hebben ondernemers en politie een plan van aanpak opgesteld om de autocriminaliteit in de zomerperiode tegen te gaan. Het plan bestaat uit 21 maatregelen. De meest in het oog springende: een televisiecommercial met een informatieve boodschap op het gesloten televisiecircuit van Grandorado bungalowparks (bereik ruim 1,1 miljoen mensen), het inhuren van jongeren op mountainbikes die enerzijds als gastheer/vrouw optreden voor badgasten en anderzijds een weekend oog lieten gaan over parkeerplaatsen, bewaakt parkeren in de nachtelijke uren en nachtelijk busvervoer.
5. Tenslotte werd een uitvinding van de heer Korzelius te Purmerend genomineerd. Hij ontwikkelde een eenvoudige database, waarin alle blanco gestolen documenten (bijv. blanco paspoorten, rijbewijzen, toeristenkaarten en effecten) kunnen worden opgenomen; het Verificatie Informatie Systeem. Hij stelde dit aan diverse overheidsinstanties beschikbaar, waarna in korte tijd de prijs van een dergelijk blanco document op de zwarte markt kelderde van honderd gulden naar enkele tientjes.

(Bron: SEC, Tijdschrift over samenleving en criminaliteitspreventie van juli 1993, nr. 3 blz. 23 en 24)

□

Het Haagse stadsvervoerbedrijf HTM haalde ruimschoots de publiciteit met een onderdeel van haar aanpak van vandalisme en baldadigheid in de trams. Een deel-project, geconcentreerd op de met name door scholieren geteisterde tramlijnen 8 en 9, voorziet ondermeer in de aanstelling van tien tram-begeleiders. Maar voorziet daarnaast in een aantal cadeautjes voor scholieren, die de stoelbekleding niet aan farden snijden en andere passagiers niet bedreigen. Reisjes naar de Efteling en goedkoop met het openbaar vervoer reizen voor de ouders van deze bekeerde jeugdigen zijn de te verdienen prijzen. CDA-Kamerlid Berry Esselink trok meteen aan de bel.

Terecht stelde hij vast dat het zelden van premies op 'nietvernielen' en 'nietbedreigen' de wereld op zijn kop zetten is. Bovendien, wie zegt dat de prijsstelling door de scholieren juist geacht wordt. Wellicht voeren ze het vernielen wat op, zodat de HTM er een weekend Parijs tegen aan gooit. En dat het Ministerie van Justitie ook nog medewerking verleent aan dergelijke sociale(?) veiligheids-programma's mag helemaal curieus heten. Want als dit een "succes" zou worden, zitten straks bij de recherche de wachtkamers vol met mensen die een 'mountain bike' of een kleuren-tv komen opeisen, omdat ze vandaag niemand hebben neergestoken. Iets anders is dat de HTM natuurlijk met reële problemen zit, wanneer er toemeloos vernield wordt en "gewone" passagiers dag met het handje zeggen. Het is dan ook duidelijk een "verlegenheids-oplossing" van een bedrijf dat met de handen in het haar zit.

Overigens niet eens erg origineel, zeker niet in het Haagse, waar al eerder naar dit briljante wapen gegrepen werd door bijvoorbeeld de ergste oudejaars-vandalen rond de jaarwisseling een leuke buitenlandse vakantie te bieden. Om kort te gaan: een dergelijke "oplossingsstrategie" levert natuurlijk niks anders op dan olie op het vuur. Maar het uitsluitend roepen dat dit niet kan, is niet alleen scoren voor open doel maar draagt bovendien niet bij aan werkelijke oplossingen. En voor werkelijke oplossingen is het van belang eerst de werkelijke problemen weer voor ogen te krijgen. Zoals daar zijn het toemeloze schaalvergrotings- en efficiency-streven per organisatie, dat al zo lang de "menselijke maat" teistert. Het is ouwe koek, maar daarom niet minder relevant: het eertijdse weg-ratio-

naliseren van de kaartjes-knipper op de tram en het vervangen van scholen door grote anonieme leerfabrieken (en zo valt er nog wel wat te noemen) hebben niet uitsluitend een vermeende rationalisatie opgeleverd, maar eerst en vooral wél reële vervreemding en het vervallen van sociale hechtings-mogelijkheden. Het bizarre is dat de anonimisering van de samenleving dermate reëel geworden is (en daarmee de stads-jungle) dat reinstallatie van de kaartjes-knipper thans een lachwekkende softie-oplossing zou zijn. En dat terwijl anderzijds gewoon vaststaat dat het hedendaagse alternatief, te weten de controlerende 'U-berfall'-commandos alleen maar een structurele bijdrage aan de vorming van Jungle-city vormen, een vlees-geworden bevestiging van de Rambo-society zijn. In het bestek van dit commentaar toch ook een bescheiden oplossings-gerichte bijdrage: in het streven naar optimale "klantvriendelijkheid" heeft de HTM recentelijk een zeer contraproductieve 'nouveau' ingevoerd. Een smaakvolle doch mechanische cassette-band-dame kondigt tegenwoordig metaalig elke volgende halte aan. Ongeacht of de tram bestuurd wordt door een blonde Fries, een Hindoestaan of een krullige Creoolse, horen de passagiers die "vrouw-in-blik-stem". En telkens weer hoor je dus niet alleen: "de volgende halte is Brouwersgracht", maar vooral ook: "deze tram is van niemand". En dat bij elke halte: "deze tram is van niemand". Wat is er mis met de bestaande geluids-installatie in de trams. Wat is er mis met de spraakorganen van de chauffeurs? Geef mij maar die chauffeur met dat "klotheumeur", die al mopperend in feite zegt: "Dit is verdomme mijn tram". En dat zou een begin kunnen zijn. □

Haagse Harry

KIKKE! ASSIK DAN NIET TERUGSLA,) WAT LEIVART DATTAN OP? ..

EURADISNIE? CENTÄHPARREKS? NAH?? SCHOPPIAN? PEK HÄHWE EN KAIRTJE KAUPE, LEP!

AU NEI?! JE MOT JE AN JE WOÄHD HÄHWE!!

IK HAAL DIR GODVÄHDOMME DE KIT BÈ!!

ASSIK HIEÄH DE HEILE KANKÄHZADI NIET.. IMMEKAAH TREM DAN KRËG IK 'N BELAUNING TOCH? DAN MAGGIK NAAH DE EFTELING!

AUKË, AUKË! IK ZAL NIE METEIN VOÄH DE HAUFFRËS GAAN!

IK WEIT 'T GOED GEMAAK: IK VERBÄH ENKËLT DIE VIC HIEÄH 'N BELTJE...

..EN DAN GAAN WE NAAH.. DRIEVLIET! DIEL??

ASJE DAT FLIK KRËG JE NOG GENEKS GEIN STRIPPEKAART!

ASSIK JÄH NÄH ES NIET HEILEMAAL DE KANKÄH SCHOP, ZULLE WE DAN ES NAAH DE HOERE?

OP JÄH KÖSTE?

